

Diplomová práce

Nerovnost jako tematický blok rozvíjející geografické myšlení žáků na 2. stupni ZŠ

<i>Studijní program:</i>	N0114A300076 Učitelství pro 2. stupeň základních škol
<i>Studijní obory:</i>	Tělesná výchova Zeměpis
<i>Autor práce:</i>	Bc. Jakub Souček
<i>Vedoucí práce:</i>	RNDr. Tomáš Bendl Katedra geografie

Liberec 2024

Zadání diplomové práce

Nerovnost jako tematický blok rozvíjející geografické myšlení žáků na 2. stupni ZŠ

<i>Jméno a příjmení:</i>	Bc. Jakub Souček
<i>Osobní číslo:</i>	P21000725
<i>Studijní program:</i>	N0114A300076 Učitelství pro 2. stupeň základních škol
<i>Specializace:</i>	Tělesná výchova Zeměpis
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra geografie
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

1. Rešerše literatury
2. Analýza kurikulárních dokumentů: RVP ZŠ
3. Návrh tematického bloku a dílčích výukových hodin vedoucí k rozvoji geografického myšlení žáků
4. Návrh výukových materiálů
5. Realizace a vyhodnocení výukových hodin

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce: tištěná/elektronická

Jazyk práce: čeština

Seznam odborné literatury:

BROOKS, Clare, Graham BUTT a Mary FARGHER. *The Power of Geographical Thinking*. Imprint: Springer, 2017. International Perspectives on Geographical Education. ISBN 978-3-319-49985-7.

HÁNA, D. a kol., 2021. Politická geografie: *Metodika výuky politické geografie ve všeobecném vzdělávání* [online]. Praha: Univerzita Karlova [cit. 2022-11-01]. ISBN 978-80-7444-091-5. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1eiK3neEdgx8ZLesGabJG1J5NibWiQYCe/view>

JACKSON, P. (2006): Thinking Geographically. *Geography*, 91, 3, 199–204.

MUSTERD, S., OSTENDORF, W., 2011. *Urban Segregation and the Welfare State*. London:Routledge. ISBN 9780415513674.

SIEGLOVÁ, Dagmar. Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2254-7.

Vedoucí práce: RNDr. Tomáš Bendl
Katedra geografie

Datum zadání práce: 9. června 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PaedDr. Petr Urbánek, Dr.
garant studijního programu

V Liberci dne 18. října 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

21. dubna 2024

Bc. Jakub Souček

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat svému vedoucímu práce RNDr. Tomáši Bendlovi za odborné vedení, vstřícnost a také za konzultace, které mi pomohly při tvorbě diplomové práce.

Anotace

Cílem diplomové práce je transformovat téma nerovnosti ve světě do vyučovacího tematického bloku tak, aby vedlo k rozvoji geografického myšlení žáků na 2. stupni ZŠ. Práce se skládá z teoretické a praktické části. V první části dojde k teoretickému zarámování geografického myšlení, k představení problematiky nerovnosti ve světě a ke zhodnocení jejich ukotvení v RVP ZŠ. Druhá část je věnována tvorbě návrhu tematického bloku Nerovnost ve světě a výukovým plánům na jeho jednotlivé hodiny.

Klíčová slova: geografické myšlení, nerovnost, tematický blok

Annotation

The objective of the thesis is to transform the topic of global inequality into an educational thematic unit in such a way that it fosters the development of geographical thinking among upper elementary school students. The thesis consists of theoretical and practical parts. The theoretical part will frame geographical thinking theoretically, introduce the issue of global inequality, and evaluate its incorporation into the Framework Educational Programme for Elementary Education. The practical part is dedicated to the creation of the thematic unit "Inequality in the World" and the educational plans for its individual lessons

Key words: Geographic thinking, Inequality, Lesson plan

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů.....	9
Seznam obrázků.....	10
Seznam grafů	10
Seznam tabulek	10
Úvod.....	11
1. Teoretická část	12
1.1 Geografické myšlení v geografickém vzdělávání	12
1.2 Nerovnost	18
1.2.1 Globalizace a mezinárodní dělba práce	19
1.2.2 Bohatství a chudoba.....	23
1.2.3 Dollar Street.....	28
1.2.4 Fast Fashion	33
1.2.5 Spravedlivý obchod	34
1.2.6 Migrace	38
1.3 Kurikulární dokumenty	44
1.3.1 Kurikulum.....	44
1.3.2 Rámcový vzdělávací program	45
2. Praktická část	49
2.1 Vyučovací hodina – Nerovnost ve světě	50
2.2 Vyučovací hodina – Migrace obyvatelstva	55
2.3 Vyučovací hodina – Migrace obyvatelstva II.....	58
2.4 Vyučovací hodina – Fast Fashion a mezinárodní dělba práce.....	66
2.5 Vyučovací hodina – Bohatství a chudoba	73
2.6 Vyučovací hodina – Spravedlivý obchod se zaměřením na Fair Trade a Direct Trade	78
2.7 Vyhodnocení ověřených témat ve výuce na ZŠ	83
2.7.1 Analýza výsledků.....	84

2.7.2 Jak postupovat příště?	85
Závěr	86
Seznam literatury	87
Seznam elektronických zdrojů	90
Seznam zdrojů obrázků a grafů	94
Seznam příloh	96
Přílohy	97

Seznam použitých zkratk a symbolů

CFA – Frank, který využívá 14 afrických států

CIA – Central Intelligence Agency (Ústřední zpravodajská služba)

CZK – Česká koruna

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

FF – Fast Fashion

Fr. – Francouzský

FT – Fair Trade

GM – Geografické myšlení

HDI – Human Development Index (Index lidského zdroje)

HDP – Hrubý domácí produkt

IOM – The International Organization for Migration (Mezinárodní organizace pro migraci)

LVMH – Moët Hennessy Louis Vuitton SA

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OSN – Organizace spojených národů

PPP – Purchasing power parity (Parita kupní síly)

PPS – Standard kupní síly

RVP – Rámcově vzdělávací program

ŠVP – Školní vzdělávací program

USA – Spojené státy americké

WEF – The World Economic Forum (Světové ekonomické fórum)

ZŠ – Základní škola

Seznam obrázků

Obrázek 1: Geografické myšlení (Metodický portál RVP, 2013)	13
Obrázek 2: Rozdělení světa dle ekonomické aktivity (Pokorná, 2015).....	22
Obrázek 3: Mapa rozdělení světa dle ekonomické aktivity (Pokorná, 2015)	22
Obrázek 4: Big Mac Index (Statista, 2020)	28
Obrázek 5: Náhled do aplikace Dollar Street (autor práce, 2024).....	30
Obrázek 6: Mapa zemí pěstující kávu s certifikací FairTrade v roce 2019 (autor práce)	36
Obrázek 7: Hlavní migrační trasy do Evropy (Bedrunka, 2024).....	43
Obrázek 8: Strom migrace (autor práce).....	57
Obrázek 9: Slepá mapa světa (Mapa-sveta.com, 2014).....	61
Obrázek 10: Slepá mapa Evropy (skolnimapy.cz, 2017).....	62
Obrázek 11: Slepá mapa světa (Mapa-sveta.com, 2014).....	70
Obrázek 12: Slepá mapa světa (Mapa-sveta.com, 2014).....	75
Obrázek 13: Začarovaný kruh chudoby (Člověk v tísni, 2006).....	77
Obrázek 14: Slepá mapa světa (Mapa-sveta.com, 2014).....	80
Obrázek 15: Průběh cesty kávy z farmy v Etiopii do pražírny (Nordicapproach,2014).	82

Seznam grafů

Graf 1: Nejbohatší lidé světa podle Forbes 2023 (Forbes, 2023)	26
Graf 2: Množství dovezených primárních surovin (Fairtrade, 2022)	35
Graf 3: Grafy výsledků průzkumu (autor práce)	69
Graf 4: Příklad grafu – Země původu oblečení (mikina/svetr) – výsledky průzkumu v % (autor práce).....	70

Seznam tabulek

Tabulka 1: Analýza vlastního oblečení (původ, materiál a cena)	68
Tabulka 2: Výsledky analýzy oblečení ve třídě (materiál)	68

Úvod

V současné době je změna stylu a přístupu ke vzdělávání pro rozvoj dnešní společnosti klíčová a geografie se této transformaci nevymyká. Výuka geografie by neměla být pouhým výčtem faktů, ale měla by se stát dynamickou cestou porozumění naší planetě a jejím komplexním vztahům, tzn. měla by vést k rozvoji geografického myšlení. Právě to je hlavním tématem diplomové práce. Nejdůležitějším faktorem je odhodlání překročit tradiční hranice frontálního výukového stylu, který často zahlučuje studenty obrovským množstvím informací mnohdy bez hlubšího porozumění. Místo toho se v diplomové práci obracím k metodám, jež povzbuzují aktivitu geografického myšlení a umožňují tak studentům lépe proniknout do geografických témat. Jde o náročnou cestu, která si klade za cíl nejen inspirovat, ale především naučit. Hlavním cílem práce je proto analyzovat, a především navrhnout možnosti, jak může být geografické myšlení začleněno do výuky zeměpisu.

Geografické myšlení bude v této práci rozvíjeno v rámci tématu nerovnosti. Jelikož se tyto dva pojmy vzájemně prolínají, doplňují a úzce spolu souvisí. Zaměření na nerovnost jako klíčový tematický celek nabízí novou perspektivu, která napomáhá rozšířit obzory a posiluje geografické myšlení. Jen představa, že bychom dokázali porozumět komplexním globálním vztahům prostřednictvím map, grafů a lidí, kteří tyto mapy žijí, je obohacující. Tento přístup zvyšuje empatii a porozumění, ale též připravuje studenty na rozhodování v globálním kontextu.

Hlavním impulsem pro napsání takovéto diplomové práce pro mě bylo studium na vysoké škole a má snaha ukázat současným, ale i budoucím pedagogům, jakým způsobem lze uchopit výuku geografie. Co by se stalo, kdybychom tyto metody dokázali převést do konkrétních příkladů výuky? Jaký efekt by mohl mít tento aktivní přístup do výuky na tvorbě vlastního porozumění světa? Může se změnit naše představa o vzdělávání, pokud se zaměříme na rozvoj geografického myšlení? Tato práce představuje přístup k výuce, jenž se snaží o zkoumání, hlubší porozumění a osobnější spojení mezi studenty a geografii. Celá práce by měla umožnit vhled na metody a způsoby práce, které by se daly využít ve výuce, zejména v oblasti geografie.

1. Teoretická část

V teoretické části diplomové práce se zaměřuji na tři oblasti, které jsou součástí výuky geografie. Postupně představuji geografické myšlení, Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) a problematiku nerovnosti v humánní neboli socioekonomické geografii.

V první části charakterizuji geografické myšlení. Je nesmírně důležité si uvědomit, že geografické myšlení není pouze o získávání znalostí o různých místech na světě, ale jde především o analýzu, jak se tato místa vyvíjejí v čase, a jak jsou vzájemně propojena. Druhá část je věnována nerovnosti jako jednomu z mnoha možných témat, na kterých lze geografické myšlení rozvíjet. Je kladen velký důraz na zahrnutí témat nerovnosti do výuky geografie, aby mohli žáci lépe porozumět složitosti světa, ve kterém žijí. Třetí a zároveň závěrečná část teoretické části bude věnována RVP a jeho roli na ZŠ.

Celkově se tato teoretická část snaží poskytnout pevný základ pro praktickou část, ve které uvádím různé druhy a metody výuky na témata, kterým se práce věnuje v oblasti nerovnosti.

1.1 Geografické myšlení v geografickém vzdělávání

Geografické myšlení lze chápat jako způsob, kterým pohlížíme na svět kolem sebe, jak si uvědomujeme, že všechno na zemi má své místo a dochází k různým vazbám s daným místem či lokalitou. V momentě, kdy si klademe otázku: „*Co je to geografické myšlení?*“, tak se vlastně ptáme na vazby, kde se něco nachází, za jakým účelem, jak nás to ovlivňuje nebo jak to ovlivňuje společnost a zda dochází k transformaci v průběhu času. Geografické myšlení by nám mj. mělo pomoci pochopit propojení jednotlivých míst, vjemů na daném místě a jejich vlastnosti v souladu s těmito vlastnostmi.

Při pohledu na mapu světa si klademe různé otázky. Kde se lidé nachází? Jak lidé žijí? Jak lidé pracují? A jaké je jejich interakce s okolím? Z pohledu humánní geografie je tato představa náročná, avšak propojení s kulturou, historií a životním stylem lidí nám napomáhá lépe porozumět životu na zemi. Morgan (2013, 2018) však považuje geografické myšlení za schopnost popisovat, srovnávat, porovnávat, analyzovat a chápat geografické objekty, změny a interakce.

Na základě výše uvedeného představím vybrané myšlenky geografického myšlení. Uvedení autoři nejčastěji ve svých textech hovoří o dvou vzájemně se prolínajících rovinách geografického myšlení, viz obrázek 1.

Obrázek 1: Geografické myšlení (podle Bendla, 2021)

Obrázek č. 1 znázorňuje dvě základní roviny geografického myšlení. **První rovina** je na obrázku vyobrazena uvnitř žlutého kruhu, jež představuje obsahové pojetí geografického myšlení (GM). V bílém kruhu je uvedena druhá rovina, která zdůrazňuje myšlenkové operace. Pro vysvětlení první roviny, jsem vybral následující autory, kteří ve svých textech popisují obsahové pojetí GM.

Podle Nilssona (2020) je patrné, že důležitým prvkem výuky geografie je digitalizace, ta má vliv na výuku geografie ve smyslu, jakým způsobem pedagogové využívají digitální kompetence. Geografické myšlení napomáhá analyzovat geografické informace s prostorovými souvislostmi, které je podpořeno právě digitálními technologiemi a GIS. Některé prvky jsou považovány za velmi složité, hlavně pokud se jedná o různé kombinování geografických znalostí, vědomostí a dovedností. Tyto předpoklady však poskytují možnost, jak provádět geografickou analýzu a klást geografické otázky. Pedagog se musí rozhodnout, jaké znalosti a dovednosti do výuky vybere, a jakým způsobem je zařadí do vzdělávacího obsahu. V tuto chvíli tak dochází k didaktické transformaci znalostí, kdy se pedagog musí rozhodnout, co potřebuje studentům sdělit, tak aby nevynechal něco důležitého, aby přetvořil látku takovým způsobem, které

studenti porozumí. Studentům by mělo geografické myšlení pomoci porozumět a pochopit souvislosti mezi lidským chováním a prostředím i případným jevům, objevujícím se na daném místě. Koncept geografického myšlení není pevně stanoven, a proto můžeme v geografii narazit na podobné pojmy. (Jo, Bednarz, 2014)

Uhlenwinkel (2013) ve svých textech vychází ze zprávy Národní výzkumné rady, kde bylo prostorové myšlení podrobně zkoumáno. Zpráva klade důraz na význam prostorového myšlení v geografii a definuje ho za pomoci 3 hlavních složek: koncept prostoru, různými způsoby prezentace a odůvodněním učiněných voleb. Koncept prostoru je zde definován svými vlastnostmi: dimenzionalita, kontinuita, blízkost a oddělenost, což jej činí měřitelným, ať už v kilometrech nebo mílích, v časových vzdálenostech či za pomoci souřadnicového systému. Ovšem tento model geografického myšlení byl charakteristický v éře ranných prostorových věd.

Dle Lamberta (2015) předmětem výuky a učení v geografickém vzdělávání je Země a svět. Součástí jsou všechny vztahy, spojení, interakce, rozmanitosti a změny. Veškeré aspekty této výuky musí být provedeny na vysoké úrovni, a proto by měla být pedagogická znalost učitelů geografie rozsáhlá při tvorbě a provádění výukových plánů. Tímto dochází ke zvýšení znalostí a porozumění geografii z pohledu studentů. To by mohlo zahrnovat pokládání geografických otázek, používání různých geografických konceptů a analýz, jinými slovy, uplatnit to, co lze označit jako geografické myšlení.

Bendl (2021) zase tvrdí, že geografické myšlení je nejčastěji konceptualizováno ve dvou navzájem se prolínajících rovinách. Tou první rovinou je rovina obsahová. Obsahová rovina se snaží o vymezení obsahu geografického myšlení, ale většina současné literatury se ke geografickému vzdělávání omezuje pouze na toto pojetí. V rámci této roviny dochází k charakterizování geografického myšlení přes tzv. klíčové pojmy či koncepty. Důraz na obsahové pojetí často vyplývá ze samotné definice geografického myšlení. Například Jackson (2006) tvrdí, že schopnost geografického myšlení nám nabízí jedinečný pohled na svět v souvislostech, porozumění komplexním problémům a zároveň zohledňuje rozsah měřítka, tedy od globálního až po lokální.

Smith (1945) ve svém díle hovoří o problematice geografického myšlení u studentů na středních školách a zároveň si uvědomuje, že problematika začíná již na základní škole. Společně s Van der Schee, J., Vankan, L. & Leat, D. (2003) poukazují na potřebu vzdělávat pedagogické pracovníky, především pak odborníky na geografii. Očekávají, že

studenti nebudou pouze pasivně přijímat informace a znalosti, ale budou se snažit aktivně přemýšlet a hledat řešení. I přestože je geografie součástí vzdělávacího programu, často chybí ve výuce systematický přístup. Ten by pomohl studentům utvořit pevný základ, jež by napomáhal analyzovat a interpretovat geografické informace. Ovšem tento nedostatek se podle Smitha (1945) neprojevuje pouze u studentů, nýbrž v celé široké veřejnosti. Ta postrádá schopnost geograficky myslet, což je klíčové pro pochopení světových událostí a rozhodování se v globálním měřítku. Důležitým faktorem geografického myšlení není pouze memorování faktů, jedná se o způsob, jakým vnímáme a interpretujeme vzájemné vztahy mezi lidmi, místy a prostředím. Jak nás tyto procesy ovlivňují po celém světě. Nejde jen o to znát pojmy či množství dat, ale porozumět jim a umět aplikovat proč spolu souvisí. Na českých školách chybí prostor pro zaměření se na geopolitické vztahy, proto je důležité, aby docházelo k reformám výuky. Geograficky smýšlející jedinec je osoba, která dokáže využívat geografické koncepty a modely k analýze a interpretaci vzájemných vztahů. Jedinec má tak schopnost nahlížet na svět z prostorové perspektivy a porozumět fyzickým a sociálním procesům, které se vzájemně ovlivňují. Zásluhou těchto schopností, nejenže dokáže lépe porozumět světu, ale zvládá řešit problémy a více rozumí globálním událostem ve světě v širším kontextu.

Profesorka Uhlenwinkel (2013) říká, že geograficky smýšlející jedinec dokáže aktivně využívat geografické koncepty a konstatuje, že názor na to, co tvoří klíčové pojmy a koncepty se liší. Což nám dokazují i Tylor (2008) a Jackson (2006). Taylorová vymezuje místo, prostor, řádovost, interakci, dostupnost a vzdálenost, kdežto Jackson mluví o prostoru a místě, měřítku a propojení, blízkosti a vzdálenosti, geografickém uvažování a spotřebitelské etice a vztahovém myšlení.

Druhá rovina geografického myšlení zdůrazňuje myšlenkové operace (Bendl, 2021). Podle Štefanoviče a Greisingera (1985) myšlenková operace vznikla zásluhou Jeana Piageta, který umožnil definovat myšlenkové operace jako kognitivní proces. Člověk tak může volně manipulovat s informacemi různé povahy – vjemy, představy, symboly či slova. Za pomoci těchto operací směřujeme k řešení určitého problému, kdy dochází ke zpracování jednotlivých informací. Mezi hlavní myšlenkové operace, které dle Průchy (2001) blíže vysvětlím, spadá: *analýza, syntéza, zobecňování, abstrakce, konkretizace, komparace, indukce a dedukce*. V geografii se myšlenkové operace využívají k analýze a porozumění komplexním jevům a procesům, jež ovlivňují život na zemi.

Analýza – představuje rozdělování celku na části a v geografii zahrnuje rozložení složitých geografických jevů na jednotlivé složky a dochází ke zkoumání těchto složek a jejich vzájemných vztahů. To nám napomáhá porozumět, jak se jednotlivé determinanty navzájem ovlivňují.

Syntéza – syntézou se rozumí spojování částí do nového celku. Představuje sjednocení či myšlenkové spojení jednotlivých částí v komplexní celek. Například při studiu klimatických změn mohou provést syntézu tím, že zkombinují údaje o srážkách, teplotě vzduchu, proudění mořských proudů, vegetaci atd. v konkrétním regionu. Tímto způsobem pak můžeme nahlížet na klimatické změny v daném regionu a získat tak komplexní přehled o dopadu těchto změn na život.

Zobecnování – je vyvození obecných závěrů z konkrétních případů. Představuje hledání společných vlastností a zákonitostí týkajících se objektů. Jinými slovy lze tento jev označit také jako generalizaci.

Abstrakce – při abstrakci dochází k odstranění nepodstatných detailů k odhalení podstaty. Od některých jevů můžeme upustit, pokud nás nějakým způsobem významně neovlivňují, jestli nejsou pro řešení situace důležité. Na příkladu migrace si můžeme povšimnout, že nebudeme zkoumat jednotlivý migrační tok např. z afrických zemí, ale použijeme abstrakci – tedy migraci přisoudíme na základě hlavních důvodů, jako jsou důvody politického, ekonomického či environmentálního charakteru.

Konkretizace – jedná se převod abstraktních myšlenek na konkrétní příklady, čímž hovoříme o úplném opaku, než je abstrakce a zobecnování. Pokud bychom s příkladem zůstali u migrace, můžeme říct: *Migrace marockých uprchlíků do Španělska v roce 2022*. Najednou máme konkrétní příklad, jelikož víme, o jaký druh migrace jde a kde a kdy probíhala. Tedy z obecného termínu migrace jsme dokázali vytvořit konkrétní jev.

Komparace – porovnávání objektů na základě jejich pravidel na konkrétní případy. Nabízí způsob myšlení, který spočívá ve vzájemném přiřazování jevů k sobě a v uvažování o jejich podobnostech a rozdílech. Na příkladu migrace nám bude komparace krásně fungovat. Máme možnost porovnávat migrační proudy z afrických a asijských zemí do Evropy. Hledat podobné a rozdílné aspekty.

Indukce – vyvozování obecných závěrů z jednotlivých pozorování. Na základě pozorování migrace se mění faktory, které ji budou ovlivňovat v průběhu času. Postupně se mění důvody a způsoby, kterým migrace probíhá. Indukcí z historických a současných trendů migrace můžeme odvodit, že migrace bude i nadále komplexním a dynamickým jevem, ovlivněným širokou škálou faktorů, včetně technologického pokroku, ekonomických podmínek a politických rozhodnutí. Tento přístup nám umožňuje lépe porozumět migraci a připravit se na její budoucí vývoj.

Dedukce – aplikace obecných pravidel na konkrétní příklady. Migrace je ovlivněna kombinací ekonomických, sociálních, politických a enviromentálních jevů, které jsou klíčovými příčinami, jež vedou populaci k rozhodnutí migrace. Dedukce nám umožňuje lépe pochopit migraci a připravit se na její možné důsledky. (Průcha, 2011)

Z prostudované literatury geografickému myšlení rozumím jako přístupu, který umožňuje porozumět místu a prostoru v kontextu našeho světa. Klíčovou otázkou geografického myšlení je tedy ptát se na lokalitu, účel, vliv na nás nebo naši společnost v reálném čase. Cílem geografického myšlení je umožnit lépe pochopit vztahy mezi různými místy a jejich charakteristiku. To představuje první rovinu obsahové pojetí GM. Druhá rovina GM dovoluje popisovat, srovnávat, analyzovat a interpretovat geografické jevy a objekty. Umožňuje nám aplikovat různé myšlenkové operace pro hlubší uvědomění. Tímto způsobem můžeme přistupovat k řešení problémů a k pochopení globálních událostí v širším kontextu, což je velice důležité pro formování geograficky smýšlejícího jedince, který je schopný se aktivně zapojit do dění ve světě. Zásadou digitalizace a využití digitálních technologií lze lépe analyzovat geografické informace, což napomáhá je zasazovat do prostorových souvislostí. Výuka geografie je tak mnohem komplexnější a stává se mnohem náročnějším předmětem. To vyžaduje, aby se pedagog zvládl rozhodnout, které znalosti a dovednosti zařadí do výuky a jakým způsobem bude výuku transformovat pro studenty základní školy.

1.2 Nerovnost

V této podkapitole uvádím různé definice nerovnosti a následně charakterizuji podtémata, která jsem si zvolil pro praktickou část diplomové práce.

Pojem nerovnost lze obecně chápat jako: rozdíl co do velikosti, množství, síly, významu, hodnoty, postavení apod. Jako synonyma pro nerovnost jsou ve Slovníku spisovného jazyka českého (1989, str 337) uváděna slova **odlišnost** a **nestejnost**. Z pohledu geografie můžeme nerovnost popisovat z hlediska různých aspektů. Zohledňují ekonomické, sociální či prostorové faktory. Svět čelí základním lidským problémům chudoby a bídy při ekonomickém růstu, který v některých částech světa rozdíly spíše zvětšuje. Rovněž se potýká s mnoha problémy ohrožujícími životní prostředí: úbytkem atmosférického ozónu, globální změnou klimatu, degradací půdy, vody a mořských zdrojů, rozšiřujícím se znečišťováním, ztrátou druhové rozmanitosti v přírodě atd. Jestliže mají lidé žít v ekonomické prosperitě a ve zdravém životním prostředí, potom se již současné generace musí vyrovnat s trendy, které mohou uvedené problémy ještě zhoršovat. (Beck, 2003)

Angeles (2005) poukazuje na to, že faktorem současné globální nerovnosti je historický důsledek kolonialismu. Např. africké nebo latinskoamerické státy jsou stále ovlivněny strukturami, které zde zanechaly koloniální mocnosti v minulosti. Na vládě se v těchto oblastech podílela skupina místních elit, které si často udržely moc po odchodu koloniálních mocností. Acemoglu a kol (2001) tvrdí, že vidí hlavní příčinu globální nerovnosti v kolonialismu. Za hlavní faktor, jež ovlivnil výši nerovnosti v bývalých koloniích, označuje rozdílné výchozí podmínky v zemědělství. V koloniích, které měly dobré předpoklady pro pěstování plodin, bylo nutné dovážet otroky z Afriky vzhledem k nedostatku pracovních sil. Bohužel, tito otroci nebyli vzdělaní a byli velice chudí, kdežto naopak vlastníci pozemků byli vzdělaní, bohatí a z vývozu komodit měli dobré příjmy. V takové společnosti vznikaly extrémní rozdíly mezi jednotlivými sociálními vrstvami. Ovšem v koloniích, kde přírodní podmínky neumožňovaly pěstování komodit, nedocházelo ve velké míře k vlastnictví pozemků, což mělo za následek nižší společenskou nerovnoměrnost.

Bonds a kol. (2010) uvádí, že podstatný význam při vývoji globálních a regionálních nerovnostech tvoří fyzickogeografické faktory, tj. především klimatické podmínky. V oblastech, kde nebyly klimatické podmínky optimální pro usazení osadníků, vznikaly instituce, jež napomáhaly rychlému využití zdrojů v území. Britská geografka Doreen Massey (1993) představuje teorii, která se zabývá vývojem globálních nerovností. Hovoří o teorii mocenské geometrie a časoprostorové kompresi. Sýkora (2000) charakterizuje koncept časoprostorové komprese jako zvyšující se pohyb a komunikaci v prostoru a zároveň rozšiřování sociálních kontaktů v prostoru s naší percepcí na tyto změny. Podle teorie mají různé sociální skupiny a jednotlivci v současném světě velmi odlišné postavení. Takový rozdíl vede k posilování stávajících a vytváření nových socioekonomických nerovností. Massey (1993) poukazuje, že teorie může být aplikována na rozdíl mezi městem a venkovem nebo jádrem a periferií světa.

Nerovnost a chudoba jsou vlastně středobodem veškerých rozvojových snah a cílů. Příjmová nerovnost, ale není jedinou nerovností, která vládne v rozvojovém světě. Existují i nerovnosti mezi skupinami obyvatelstva na základě různých kritérií. Obecně lze tvrdit, že venkovské obyvatelstvo bývá chudší než městské, ženy a děti mají nižší příjmy než muži nebo že vysoké zastoupení chudých je mezi etnickými minoritami. Samozřejmě nelze tyto nerovnosti (ekonomické a neekonomické) od sebe zcela oddělit, příliš úzce spolu souvisí. Každá z nich posiluje tu druhou v rámci složitého komplexu, často se jedná o propojený proces příčin a následků. (Todaro, Smith, 2009)

1.2.1 Globalizace a mezinárodní dělba práce

Globalizace pochází z latinského slova *globus*, což znamená koule, a v anglickém překladu *global* znamená celosvětový (Beck, 2007). Globalizace je proces, který má své počátky hluboko v historii. Není ani ahistorický, ani apolitický a nerozvíjí se ve všech částech světa stejným způsobem. Je tedy příhodné k tomuto fenoménu přistupovat jako k historickému procesu probíhajícímu již několik století. (Carroué, 2021)

V historii lidstva proběhly tři vlny globalizace, přičemž hned důsledkem první vlny v 15.–16. století byla mezinárodní dělba práce. (Chase-Dunn, a kol. 2000) Do té se v závislosti na přírodních podmínkách zapojovaly téměř všechny části světa. Tím byly položeny základy ekonomického uspořádání světa, které přetrvaly až do 21. století. Primárním úkolem kolonií bylo sloužit svým mateřským zemím především jako zdroj surovin. Důsledkem kolonií byla Evropa a později i Čína zaplavena zlatem z amerických dolů.

Velkou změnu pocítilo hlavně zemědělství, kde docházelo k šíření nových plodin do všech částí světa. (Carroué, 2021)

Francouzský filozof Jacques Derrida uvedl, že globalizace není fyzicko-geografický jev, proto se netýká globu, ale jen lidského světa, společenského a kulturního, a z tohoto důvodu navrhol označení mondializace (*monde* = fr. svět). Ovšem tento název se neujal. Naopak Tomeš (2018) říká, že slovo globalizace poprvé použil v roce 1985 americký ekonom Theodore Levitt, který chtěl tímto pojmem popsat globální vývoj hospodářství v sedmdesátých letech 20. století. Je také nezbytné konstatovat, že existuje celá řada autorů, kteří se snaží o definování pojmu globalizace, ale vzhledem ke složitosti a jejímu multidenzionálnímu přesahu nedochází ke shodě. Např. Sýkora (2000) uvádí, že globalizace je proces integrace společnosti na vyšší geografické řádovostí úrovni, než tomu bylo v předcházejících etapách vývoje společnosti. Oproti tomu *Mezinárodní měnový fond* (2000) chápe globalizaci jako rostoucí ekonomickou vzájemnou závislost zemí ve světovém měřítku v důsledku rostoucího objemu a druhu příhraničních transakcí zboží, služeb a toku mezinárodního kapitálu, jakož i rychlejšího a rozsáhlejšího šíření technologií. Vnímá čtyři základní aspekty globalizace:

- Mezinárodní obchod
- Pohyb investic a kapitálu
- Migraci osob
- Šíření znalostí

Globalizace tak představuje novou dělbu práce v celosvětovém rozsahu, kdy dochází k získávání komparativní výhody. V ekonomii tento termín znamená schopnost jedné země vyrábět určitý druh zboží či služby s nižšími náklady než ostatní země. Lze tvrdit, že jedna země nemusí být nejvýhodnějším výrobcem veškerého zboží, ale může mít komparativní výhodu ve výrobě konkrétního zboží či služby. V případě, že dochází ke specializaci na takovou výrobu, můžeme tvrdit, že dochází k efektivní výrobě v dané zemi. Mezi komparativní výhody řadíme např. suroviny, levnou pracovní sílu či poptávku. Robejšek (2006) říká, že komparativní výhoda nemusí být stejně prospěšná všem věkovým skupinám, regionům, průmyslovým sektorům, státům a národům. Giddens (1990) vnímá globalizaci jako zesílení společenských vztahů na celosvětové úrovni, která vede k propojování velmi vzdálených lokalit takovým způsobem, že místní

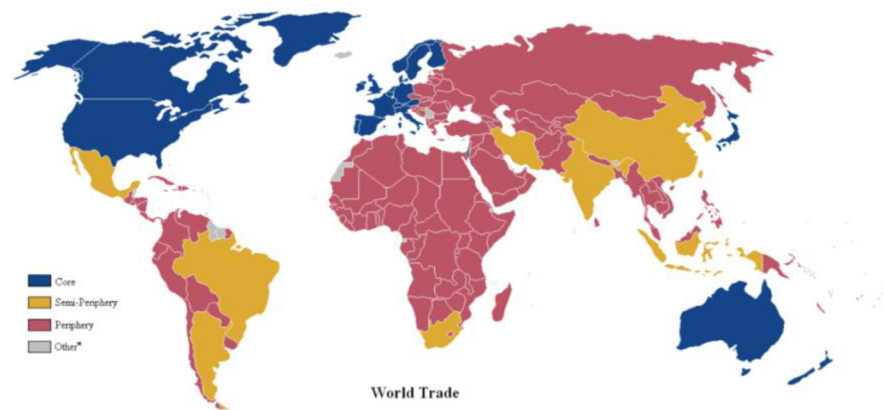
události jsou formovány událostmi dějícími se na míle daleko a naopak. Dlouhodobý proces globalizace má za následek změny v geografické organizaci společnosti.

Globalizace má za důsledek, že výroba a služby jsou prostorově reorganizovány ve světovém měřítku. Globalizace tak přispívá ke globální homogenizaci. Tento proces ovšem nezajišťuje jejich univerzální rozmístění ve světě. Různé lokality, města a regiony se do globálního systému zapojují různě, ale to vede k prohlubující se globální nerovnosti. Podle Jeníčka (2011) je jedním z nejvýznamnějších geografických dopadů ekonomické aktivity mezinárodní dělba práce, jež je odvozená zejména z dělby práce uvnitř nadnárodních společností, která má v různých regionech světa odlišné důsledky. Ve vyspělých zemích světového jádra dochází v důsledku přemísťování primárních výrob do rozvojových zemí k deindustrializaci, která má významný vliv na růst nezaměstnanosti.

Z **obrázku č. 2 a č. 3** je patrné, že svět můžeme rozdělit do tří oblastí. Tou hlavní oblastí je světové jádro. (Blažek, Uhlíř, 2002) Za světové jádro se považuje oblast Severní Ameriky, západní Evropy, Japonska a Austrálie. V těchto oblastech jsou většinou jen sídla a vedení společností, případně v těchto zemích probíhá výzkumná činnost. Jádrové oblasti jsou hlavním centrem hospodářského, společenského a politického života s vysokou hustotou zalidnění. Pro představu si můžeme vybavit, že největší městské aglomerace představují jádrové oblasti jednotlivých světadílů jako je např. BosWash, SanSan, Tokajdo, Porúří, Randstandt Holland či oblast Perlové řeky v Číně. V těchto oblastech zůstávají ředitelství nadnárodních společností, oddělení výzkumu a vývoje technologicky náročných odvětví. Za druhou oblast v celosvětovém rozložení považujeme země z oblasti světové semiperiférie. Tato oblast je poměrně dost rozšířená po celém světě, ale primárně hovoříme o střední Evropě. V zemích semiperiférie se setkáváme s montážními provozy, které jsou i částečně výrobní. Krásným příkladem může být společnost Škoda. Na samotném okraji se nachází světová periferie, ta zahrnuje oblasti jižní, jihovýchodní Asie, Jižní Ameriky, kde dochází k samotné výrobě. Z obrázku č. 3 je patrné, že země světové periferie, hlavně nově industrializované země získávají rozvojové impulsy. Převážně tak označujeme území polohově nebo významově odlehlé. Jsou zde nepříznivé přírodní podmínky, řídké osídlení, ale dnes se hojně využívají například k těžbě surovin

Obrázek 2: Rozdělení světa dle ekonomické aktivity (Pokorná, 2015)

Obrázek 3: Mapa rozdělení světa dle ekonomické aktivity (Lou Coban, 2010)

V souvislosti se změnami mezinárodní dělby práce se také můžeme setkat s pojmy *outsourcing* a *offshoring*. Slovo *outsourcing* je složeno ze tří anglických slov *outside*, *resource* a *using*, což lze volně přeložit jako získávání zdrojů z vnějšku. Outsourcing má význam jako vyčlenění vybraných podpůrných činností společnosti. Outsourcingem se řeší vyčlenění činností, které nesouvisí s hlavním předmětem podnikání za účelem uvolnění finančních prostředků, lidských zdrojů, času a zařízení, a to externímu poskytovateli těchto činností, který je vázán smluvně zajistit tyto činnosti v určité kvalitě a za úplat. Outsourcing není facility management, je to součást všeobecného managementu a nástroj, kterým dosahujeme zajištění vedlejších činností. (TBZ-info) Abychom mohli hovořit o outsourcingu, je podmínkou, aby firma zajišťovala činnost určené k outsourcingu sama. Outsourcovat lze část výrobního procesu, celý výrobní proces, stavební činnost, podpůrné činnosti, personalistické služby nebo jiné činnosti.

Hlavním rozdílem mezi prostou službou a outsourcingem je v dlouhodobém poskytování služeb. Outsourcing je dlouhodobý proces a výběr vhodného poskytovatele je jednou ze základních podmínek dobře fungujícího outsourcingu. Outsourcing je dlouhodobý smluvní vztah s někým vně vlastní organizace na poskytování služeb v jedné nebo více oblastech její činnosti. (Rydvalová, Rydval, 2007) Z hlediska outsourcingu existují dvě perspektivy. Z jedné strany jsou subjekty, které chtějí některé své činnosti delegovat ven. Z druhé strany pak stojí subjekty, které poskytování těchto služeb považují za svou hlavní obchodní činnost. Pro jedny znamená outsourcing delegování podpůrných procesů, pro druhé je to klíčová činnost. Počet firem působících v oblasti outsourcingu je vysoký a stále roste, což je důsledek celosvětové globalizace a potřeby efektivního hospodaření pro udržení konkurenceschopnosti na mezinárodním trhu. Dojde-li k vytěsnění činnosti mimo organizaci a zároveň mimo zemi, jedná se o *offshoring*.

1.2.2 Bohatství a chudoba

Dalším z témat níže navrhovaných lesson planů je Bohatství a chudoba, a proto je v podkapitole tato problematika blíže přiblížena. Nerovnost a chudoba jsou spolu velmi často spojovány. Nutno podotknout, že jde pouze o souvislost, nikoliv o totožnost těchto pojmů. Chudobu však lze chápat jako extrémní nerovnost. Existuje několik typů nerovnosti. V souvislosti s chudobou se jedná zejména o příjmovou nerovnost, nerovnost bohatství, nerovnost na trhu práce, nerovnost ve vzdělávání a přístupu ke vzdělávání a statusovou nerovnost (Mareš, 1999). Nerovnost uvnitř státu je problémem zejména chudých zemí, ale její nárůst se v posledních letech objevil i v zemích řadících se do skupiny bohatých a rozvinutých států. Toto zjištění jasně vede k domněnce, že bohatství státu přímo nezajišťuje ochranu všech jeho obyvatel před chudobou. (Greig at al., 2007)

Pottera (2012) chudobu definuje jako nedostatek peněz a příjmů. Ovšem je jisté, že sice v každodenním životě je pojem chudoba používán jako synonymum pro nedostatek financí, kdežto literatura, která se věnuje otázce rozvoje, vnímá multidimenzionalitu chudoby. Hodnocení chudoby nezávisí čistě na materiální spotřebě, ale ovlivňují ji další faktory, mezi které můžeme řadit zdraví, vzdělávání, sociální postavení ve společnosti, kvalitu životního prostředí, duchovní či politickou svobodu. Lidé, kteří jsou nejčastěji v tzv. stavu chudoby, velmi často považují jiné aspekty ve svém životě za nejdůležitější než pouhý finanční příjem. Proto je velice důležité dívat se na chudobu v širším kontextu.

Beck (2003) tvrdí, že chudoba patří mezi problémy, které řadíme ke skupině tzv. antroposociálních problémů, ale zároveň i do intersociálních problémů. Antroposociální problémy jsou takové, do kterých spadají veškeré problémy sociální, kulturní a humanitárně etické povahy. Za problémy intersociální považujeme ty, jenž jsou spojené se vzájemným působením rozdílných společensko-sociálních a ekonomických systémů. Podle (WEF, 2023) v lednu v roce 2023 proběhlo zasedání *Světového ekonomického fóra* (WEF) v Davosu, kde organizace Qxfam, oznámila, že poprvé za 25 let sílí nerovnost ve světě, a proto si klade za cíl pomáhat lidem dostat se z chudoby. V nedávné době se extrémně zvýšilo bohatství, ale i chudoba současně. V dnešním světě se můžeme setkat i se zeměmi, kde chudší lidé mají vyšší daňové sazby, než bohatí, čímž dochází k prohlubování nerovnosti.

Chudoba tedy označuje jakýsi sociální status člověka, jenž se vyznačuje hmotným nedostatkem. A z hlediska sociální chudoby hovoříme o chudobě **absolutní** a **relativní**. **Relativní chudobu** lze definovat jen ve vztahu k referenčním skupinám. Jednotlivec proto může mít více než dostatečný důchod k zachování života, pokud však disponuje velmi nízkým důchodem ve srovnání se zbývající částí společnosti, bude zařazen mezi chudé. Jak společnost bohatne, úroveň důchodu definující chudobu se zvyšuje. Jinak je to s chudobou absolutní. Světová banka ji definuje jako *„absolutní zhoršování postavení nejnižších důchodových skupin obyvatelstva, jako životní situaci, která je charakterizována podvýživou, negramotností a nemocemi, vymykající se jakékoli definici lidských podmínek důstojného života.“* (Beck, 2003)

Absolutní chudoba vyjadřuje dlouhodobě minimální úroveň životních potřeb, pod níž není život jedince či rodiny myslitelný. Relativní chudoba je měnlivá úroveň materiální deprivace, kdy se lidé bez ohledu na svůj životní styl ocitají na dně společnosti. Nejčastějším špatným hospodařením či hazardními hrami, alkoholismem či závislostí na návykových látkách (Novotná, 2008). Beck (2003) uvádí, že v současném světě se zvětšuje počet lidí žijících v absolutní chudobě v oblastech Latinské Ameriky, Evropy a střední Asie. Kdežto v oblasti severní Afriky je zaznamenám nepatrný pokles. Chudoba není vnímána pouze v globálním kontextu, ale můžeme o ní hovořit i na úrovni jednotlivých států, tedy v regionálním měřítku.

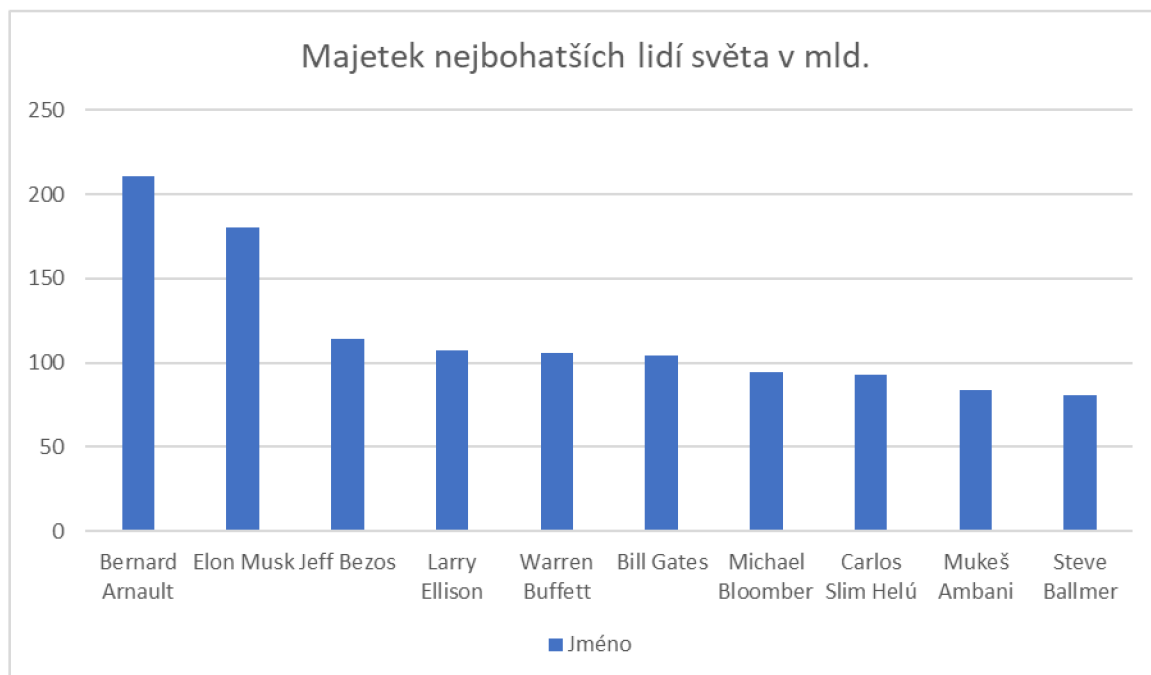
Mareš (1999) tvrdí, že na druhé straně oproti chudobě stojí bohatství, které bychom mohli definovat jako hromadění příjmu všeho druhu. Jedná se například o peněžní kapitál,

úspory či majetek. Ovšem je důležité si uvědomit, že přírodní zdroje, kultura či technologie jsou součástí bohatství jednotlivých zemí či regionů. Akumulace bohatství nutně doprovází každou civilizaci, protože odráží sociální a kulturní potřeby společnosti. Svět nebyl nikdy v minulosti tak bohatý, ale zároveň byl od konce 19. století málokdy tak propastně rozdělen. Model růstu, který není dlouhodobě udržitelný a spravedlivě rozložený po celé planetě, nutně vede k napětí a krizím. (Carroué, 2021)

Nerovnost bohatství a chudoby je zapříčiněna tzv. *stratifikací společnosti*, což znamená, že každý člověk má rozdílný sociální status. A ve spojitosti se sociální stratifikací slýcháváme pojmy jako třída, vrstva, kasta, stav nebo sociální mobilita a existuje několik druhů stratifikačních systémů, které mají dlouhý historický vývoj. Mezi 3 hlavní patří: **stavovský, třídní a kastovní stratifikační systém**. (Sekot, 2002) **Stavovský stratifikační systém** je takový, kdy skupina lidí má stejný životní styl, skoro stejnou výši majetku (neplatí vždy) nebo stejná práva a postavení. Tento systém byl typický pro feudální společnost. Proto se mu také někdy říká feudální. Nebylo pravidlem, že pokud byl jednou člověk zařazen do určitého stavu, nemohl postoupit do jiného. Mohlo se tak stát například získáním šlechtického titulu. Dodnes můžeme pozorovat v Anglii, titul SIR. V dnešní době bychom podle tohoto systému mohli řadit lidi se stejnou pracovní profesí (Jandourek, 2003, s. 95). Sekot (2002) uvádí, že opakem stavovského systému je **kastovní systém**. V tomto systému patří člověk k určité skupině lidí na základě svého narození a obvykle jsou tyto skupiny tvořeny lidmi stejného náboženského vyznání. Nelze měnit kastu jako tomu je například u stavů. Podle toho, do jaké skupiny (kasty) lidé patří, se dále určuje i jejich zaměstnání atd. Třetím stratifikačním systémem podle Sekota (2002) je **systém tříd** nebo jinak řečeno systém moderní společnosti. Je zde nerovnost podle postavení na trhu práce a na rodinný původ tu není brán takový zřetel jako u systému stavovského.

Jistě každý z nás slyšel o rozložení bohatství ve světě. Geografie dokáže pozorovat, jak je bohatství rozděleno mezi jednotlivými zeměmi či regiony. V určitých oblastech, regionech světa se setkáváme s vysokou úrovní ekonomické aktivity a bohatství, kdežto jiné mohou být ekonomicky zaostalé. Bohatství můžeme rozumět jako stav, kdy jedinec, skupina či společnost disponují dostatkem materiálních prostředků a zdrojů, čímž dokáží uspokojit své potřeby a přání. Za materiální bohatství považujeme nejen peníze, majetek, spotřební zboží, ale i přírodní zdroje a suroviny. Mezi nemateriální bohatství můžeme

řadit vzdělání, zdraví, kulturu, umění nebo mezilidské vztahy. Bohužel v současném světě se za nejrozšířenější způsob měření bohatství považuje finanční kapitál.

Graf 1: Nejbohatší lidé světa podle Forbes 2023 (Forbes, 2023)

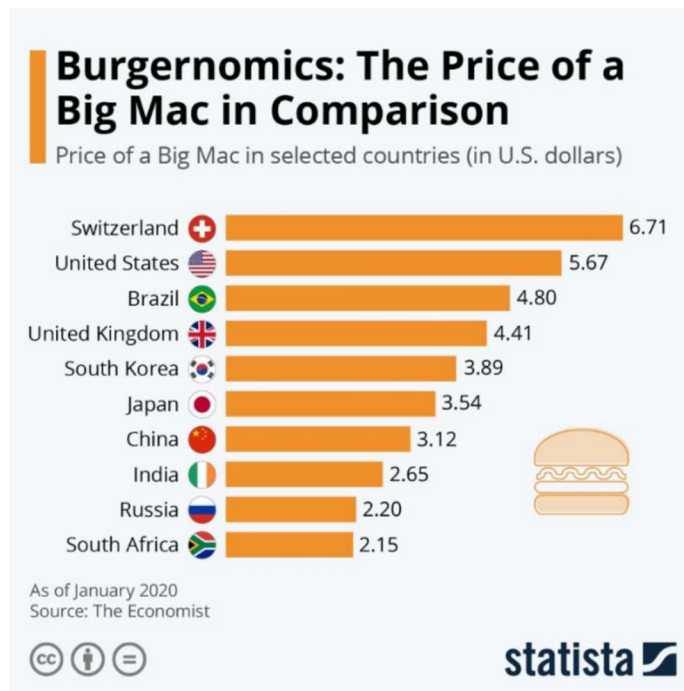
Graf 1 prezentuje deset nejbohatších lidí na světě podle Forbes (2023). Poprvé v historii se do čela tohoto žebříčku dostal Bernard Arnault, který vlastní značku LVMH. Na druhém místě se ztrátou 31 miliard dolarů umístil Elon Musk. Někdejší nejbohatší muž světa Jeff Bezos se umístil na třetí příčce s aktuální hodnotou majetku 114 miliard dolarů. Jen v tomto grafu rozpoznáme obrovský rozdíl v aktuální hodnotě majetku mezi třemi nejbohatšími lidmi světa.

Součástí globální nerovnosti je nejen chudoba, ale i nevzdělanost. Stále žije na světě přibližně 770 milionů negramotných lidí. Z globálního hlediska se podíl negramotné populace liší podle regionů světa. Největší podíl negramotné populace se nachází v oblasti Subsaharské Afriky, nejméně pak v Evropě. Negramotnost a nedostatek vzdělání jsou jednou ze základních překážek samostatného vývoje jednotlivých rozvojových zemí. První krok k překonání zaostalosti nejchudších rozvojových zemí představuje zajištění gramotnosti a úplného základního vzdělání pro všechny obyvatele. V roce 2000 ještě 115 milionů dětí ve školním věku nemělo možnost pravidelně navštěvovat školu, do roku 2005 se však podařilo jejich počet snížit na 72 milionů. Drtivá většina z nich žila v rozvojových zemích a 57 % tvořily dívky. (Globální problémy, 2008) Dalším problémem je rovněž nerovnoměrnost v přístupu ke vzdělávání mezi muži a ženami.

Zejména v Africe a jižní Asii procento gramotných dívek dosud výrazně zaostává za podílem gramotných chlapců. (Globální problémy, 2008) V porovnání s vyspělými zeměmi, kde je míra gramotnosti téměř sto procentní, jsou tak rozvojové země zaostalé. Největším problémem je gramotnost v subsaharské Africe, kde dosahuje přibližně 60 % gramotných.

Ve školní geografii, pokud hovoříme o nerovnosti na globální úrovni, máme na mysli rozdělení světa na tzv. bohatý Sever či chudý Jih. Nerovnost vyplývá ze srovnávání dvou a více subjektů, na základě předem stanovených kritérií. Z pohledu geografie můžeme na nerovnost nahlížet jako na určitou prostorou a územní diferenciaci. OSN (2022) uvádí, že je snaha vymýtit chudobu po celém světě, respektive do roku 2030 zbavit se extrémní chudoby. Extrémní chudoba je v současnosti prezentována a definována jako 2,15 dolarů na den, což představuje přibližně 50 CZK. Samozřejmě OSN si klade i další cíle, kdy se chce pokusit o snížení počtu lidí žijících v chudobě, zavést na úrovni států vhodné systémy sociální ochrany pro všechny, zajistit stejná práva mužům a ženám atd. V extrémní chudobě žije přibližně 650 milionů obyvatel. Lze říci, že před pandemií Covid-19 byla čísla nižší, ale v období pandemie docházelo k postupnému nárůstu této rozdílné propasti. Rostoucí inflace a dopady války na Ukrajině, negativně zhoršují současnou situaci a napomáhají prohlubování problémů.

Britský mezinárodní týdeník *The Economist* se zabývá aktuální globální situací, mezinárodní politikou, ekonomikou, financemi, vědou a technologií, ale také kulturou. V časovém horizontu čtrnácti dnů, bývají v týdeníku prezentovány aktuální problémy světa, ekonomická odvětví a část je zde věnována i geografické oblasti. Od roku 1986 vydává tzv. *Big Mac Index*. Tento ukazatel vychází z parity kupní síly dále (PPS). CIA (2010) považuje PPS za ekonomický koncept, jež se snaží porovnávat kupní sílu různých měn v různých zemích. Místo použití aktuálních směnných kurzů, PPS bere v potaz cenu určitého souboru zboží a služeb v těchto zemích, aby určila, kolik financí je potřeba v každé zemi k nákupu stejného množství služeb a zboží. Tento koncept je často používán k porovnávání ekonomické úrovně a životních nákladů mezi zeměmi.

Obrázek 4: Big Mac Index (Statista, 2020)

Big Mac Index představuje cenu tohoto sendviče v jednotlivých zemích, vychází z teorie o měnovém kurzu. V Indii jste si mohli v roce 2020 za 20 dolarů koupit 7 hamburgerů, kdežto ve Švýcarsku pouze necelé 3.

1.2.3 Dollar Street

Cílem této podkapitoly je přiblížit smysl aplikace *dollarstreet.org* a její provázanost s tématem nerovnosti ve výuce geografie. V podkapitole se seznámíme s aplikací, kterou lze využít při výuce geografie na základní i střední škole v rámci tématu bohatství a chudoba (potažmo celá nerovnost). Jedná se o aplikaci, která se z velké části věnuje i vizuální geografii, díky které si můžeme prohlédnout fotografie a videa rodin, domácností celého světa z našeho domova. Zasluhou aplikace Dollar Street si můžeme prohlédnout odlišné typy bydlení, jejich vybavení, kulturu dané země, náboženství a nejrůznější aspekty každodenního života rodin po celém světě. Aplikace nám umožňuje porovnávat domácnosti podle příjmu daných rodin a zjistit, zda a jakým způsobem se liší domácnosti podle příjmové kategorie, nejen v rámci jednoho státu, ale po celém světě. Tato aplikace nemá využití pouze v hodinách geografie, ale lze využít i v jiných předmětech.

V geografii je obrazové vyjádření nedílnou součástí, ať už se jedná o mapu, fotografii či kresbu. Jedná se o obor, který se zabývá zejména částí světa, kterou lze pozorovat zrakem. Vizuálie jsou velmi důležité nejen pro samotné geography, ale také pro geografickou výuku. Právě pomocí obrazů můžeme sdělit svoje postoje, názory a hodnoty ostatním lidem (Kučera, 2018). Dnešní svět je přeplněn nejrůznějšími vizuálními obrazy všeho druhu. Jsou rozmanitější než kdy dříve a v mezilidské komunikaci jsou vizuální obrazy stále více důležité (Řezníčková, 2010).

Aplikace Dollar Street se zaměřuje na vizuálie, především na fotografie a krátká videa. Podle Kučery (2018) aplikace využívá tzv. metodu autofotografie, kde nám fotografie vyobrazují způsob života, hodnoty aktérů snímků. Zároveň tyto autofotografie slouží jako zdroj poznání, který přispívá i k utváření našeho podvědomí o způsobu života lidí po celém světě. Obraz je vždy zasazen do souvislostí širšího kontextu. A to jak do kontextu společenských a kulturních vztahů, tak motivů, hodnot či interpretací (Kučera, 2018). Využívání vizuálií ve výuce zeměpisu/geografie jak na základní, tak střední škole je nezbytnou součástí, neboť v současné době je nutné rozvíjet nejenom gramotnost matematickou, čtenářskou, ale i vizuální. Je důležité, aby se žáci naučili číst nejenom z map, diagramů a náčrtků, ale i z fotografií. Ve fotografii jsou všechny informace dostupné najednou. Problém je však v tom, že vidíme, čteme pouze věci, které vidět chceme nebo umíme. Každý člověk, žák bude stejnou fotografii číst jinak. Je důležité, aby žáci fotografie vnímali jako významný zdroj informací (Boháček, Řezníčková, 2010).

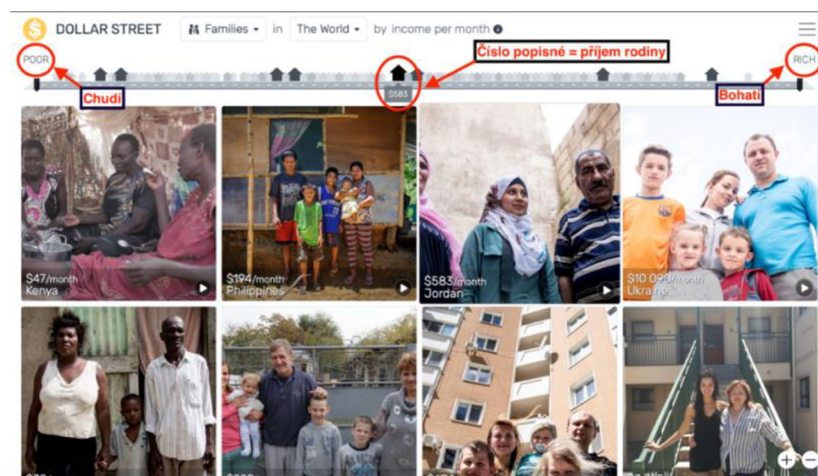
Vizuální materiály by měly být vybírány tak, aby efektivně rozvíjely učení. Měly by rovněž udržovat žákovu pozornost a směřovat jeho zájem na stěžejní body, které vedou k lepšímu pochopení tématu. Obrazové didaktické materiály by tak měly vést k aktivitě žáka, rozvíjení schopností generalizace či kreativity. Též by měly sloužit k stimulaci vědomostí, které žák dále využívá k řešení problémů. (Macek, 1984)

Vizuálie slouží mj. k aktivizaci, zpestření a oživení výuky. Vedou k rozvoji vizuálního vnímání světa, představivosti a fantazie a mají potenciál rozvíjet podporovat i geografické myšlení žáků. S vizuáliemi velice často souvisí i práce s textem, což je asi jedna z nejstarších výukových metod. Podle Maňáka, Švece (2003) si studenti často osvojují a prohlubují nové poznatky, které často slouží k fixaci informací. Texty nejsou určeny pouze k zapamatování si informací, ale vedou studenty k dovednosti využívat textové informace a porozumět jim tak, aby studenti byli schopni vyznačit klíčové informace

a hlavní myšlenky, vyjádřit informace i graficky, popsat obsah daného textu vlastními slovy a popsat vlastními slovy i hlavní myšlenky textu. Studenti tak využívají jak vizuální podoby, tak i textové informace pro svoji představivost, fantazii, myšlení a vlastní emoce.

Neprašová (2014) tvrdí, že ve výuce můžeme fotografie využít různými způsoby. Jednou z možností je studentům do dvojice předložit fotografie ke dvěma různým tématům. Každý student si musí svoji sadu fotografií prohlédnout, a následně si pokládají otázky a snaží se zjistit, co má druhý student za fotografii či například jakého tématu se fotografie týkají. Další z možností je, že si mohou dané informace kreslit a společně o nich diskutovat. Takovou činnost můžeme dělat s jednotlivci, ve dvojici i ve skupině. Otázky si mohou psát do sešitu, a ty nejzajímavější otázky následně na tabuli, kde může dojít k diskusi s celou třídou a dospět k závěru. Ke každé fotografii mohou studenti vytvořit vlastní popisek podle své fantazie, zkušeností a názorů. Pomocí těchto informací si studenti uvědomí, že fotografie nemají pouze funkci doplnění textu, ale pomocí různých otázek lze dojít k nějakému závěru nebo na základě fotografií vytvořit příběh.

Fotografie mají ve výuce velké množství využití, dá se říci, že je to nevyčerpatelný zdroj materiálu. Výhodou je, že v dnešní době má téměř každá škola možnost promítnou fotografie či další vizuálie přímo ve třídě na projektoru, nebo má vlastní interaktivní tabule, díky nimž se dá s fotografiemi aktivně pracovat přímo ve třídě se všemi žáky. (Neprašová, 2014)

Obrázek 5: Náhled do aplikace Dollar Street (Gampminder.org, 2024; upraveno autorem práce)

Na úvodní stránce aplikace můžeme v horní části vidět cestu, silnici s domy. Jednotlivé domy jsou seřazeny tak, jako by stály na ulici v pořadí podle jejich příjmů. Na začátku

ulice v levém konci žijí nejchudší rodiny a nejbohatší jsou na pravém konci. Při pohledu na tuto stupnici je vidět, že většina obyvatel žije přibližně uprostřed. Každý dům má své číslo popisné, které představuje příjem daného domu, rodiny.

Fotografie či krátká videa rodin zachycují, z čeho jsou jejich domy postaveny, jak lidé topí, čím si svítí, kam chodí na záchod, kde se lidé koupou a kde si vaří. Díky fotografiím vyslaných do těchto zemí, je k dispozici dokumentace více než 130 nejrůznějších aspektů každodenního života lidí po celém světě. Lze tak porovnávat životy lidí na stejné příjmové kategorii v rámci jedné země, napříč světem či rozdíly mezi příjmovými kategoriemi. Z fotografií můžeme vidět, že hlavní faktor, který ovlivňuje kvalitu života je příjem jednotlivých rodin. Náboženství, kultura či domovská země jsou také důležitým faktorem, ale ne tak důležitým jako je příjem rodiny. (Rosling, Rosling, Rosling Rönnlund, 2018)

Tato platforma se tak stává cenným zdrojem pro vzdělávací účely v oborech jako je geografie, stejně jako pro všeobecně zvědavé jedince, kteří chtějí pochopit globální diverzitu. Na aplikaci Dollar Street jsou informace o měsíčním příjmu rodin vyjádřeny v amerických dolarech na osobu, což přináší srozumitelný pohled na ekonomickou situaci každé domácnosti. Tento údaj je kalkulován z celkové spotřeby rodiny a je upraven o *ekvivalent dospělého*, který reflektuje menší spotřebu zdrojů dětmi ve srovnání s dospělými. Po výpočtu se příjmy upravují podle parity kupní síly, aby bylo možné porovnat životní náklady napříč různými zeměmi. Tímto způsobem Dollar Street poskytuje realistický obraz o tom, jak rozdílné finanční situace formují každodenní existenci rodin po celém světě. Výpočet příjmů každé rodiny se snaží měřit spíše spotřebu nežli plat či příjem dané rodiny. Avšak ne všechny domácnosti to umožňují. Např. pokud rodina vypěstuje všechnu rýži, kterou za měsíc sní, hodnota této rýže se započítává do celkové spotřeby dané domácnosti. (Gapminder.org, 2022a)

Kontinenty a státy v aplikaci Dollar Street:

- AFRIKA (18 států)

Burkina Faso, Burundi, Egypt, Etiopie, Ghana, Jihoafrická republika, Kamerun, Keňa, Libérie, Malawi, Nigérie, Pobřeží slonoviny, Rwanda, Somálsko, Tanzanie, Togo, Tunisko, Zimbabwe

- ASIE (21 států)

Bangladéš, Čína, Filipíny, Indie, Indonésie, Írán, Jižní Korea, Jordánsko, Kambodža, Kazachstán, Kyrgyzstán, Libanon, Mongolsko, Myanmar, Nepál, Pákistán, Palestina, Papua-Nová Guinea, Srí Lánka, Thajsko, Vietnam

- EVROPA (18 států)

Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Francie, Itálie, Litva, Lotyšsko, Nizozemsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Španělsko, Srbsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Ukrajina, Velká Británie

- AMERIKA (9 států)

Bolívie, Brazílie, Guatemala, Haiti, Kanada, Kolumbie, Mexiko, Peru, USA

Je patrné, které země jsou zařazeny v aplikaci Dollar Street. Při výběru je možné si zobrazit pouze danou zemi nebo země, které chceme. V tabulce je vidět, že v aplikaci se nachází i Česká republika, kde můžete najít tři rodiny na třech příjmových úrovních. Pokud bychom chtěli, můžeme si vyfiltrovat i jednotlivé fotografie, které chceme zobrazit např. rodina, domácí zvířata, domy, hračky, kartáčky na zuby, podlahy, postele, toalety a další. Fotografie zachycují nejrůznější aspekty života. Výchozím jazykem aplikace je angličtina, samozřejmě je i zobrazení v dalších 17 jazycích, čeština je jednou z nich. Obrovskou výhodou aplikace je možnost zobrazit si mapu světa, kterých se aplikace týká.

Aplikace Dollar Street byla založena Annou Rosling Rönnlund v rámci společnosti Gapminder (Gapminder.org, 2022a). Dollar Street je aplikace, která umožňuje přiblížit veřejnosti životní podmínky ve světě, a to pomocí fotografií jednotlivých domácností, aniž by člověk musel opustit pohodlí svého domova (Rosling, Rosling, Rosling, Rönnlund, 2018). Podle Gapminder.org (2022b) vznikl celý nápad v roce 2003, kdy Anna Rosling chtěla vytvořit systematickou dokumentaci běžných věcí v domácnostech z celého světa. Celý tento projekt byl zahájen až v roce 2016 s více než 300 zdokumentovanými domy z 52 zemí světa. Více než 15 let se Anna Rosling Rönnlund zabývala tím, jak nejlépe a nejsnadněji zpřístupnit veřejná data, kterým by dokázal porozumět každý. Její snahou bylo vytvořit data v barevných a animovaných grafech, které usnadňují pochopení. Ovšem nebyla příliš spokojená se svým vyobrazením každodenního života rodin po celém světě, a tak vznikla myšlenka na Dollar Street.

V databázi aplikace se nachází přes 400 rodin z 66 zemí světa. V každém domě, rodině stráví fotograf celý den a nafotí nejrůznější objekty, od základních spotřebičů až po zubní kartáčky atd. Následně jsou fotografie zařazeny do jednotlivých kategorií. Lidé v jiných

kulturách jsou často zobrazováni jako děšiví nebo exotičtí. Anna vysvětluje: „*To se musí změnit. Chceme ukázat, jak lidé skutečně žijí. Zdálo se přirozené používat fotografie jako data, aby lidé sami viděli, jak vypadá život na různých úrovních příjmu. Dollar Street vám umožní navštívit mnoho, mnoho domů po celém světě. Bez cestování.*“ (Gampinder.org, 2022a)

1.2.4 Fast Fashion

Dalším aktuálním tématem souvisejícím s nerovností ve světě je problematika *Fast Fashion*. V této podkapitole proto blíže vysvětluji koncept rychlé módy. Fast Fashion (dále jen FF) je obchodní model založený na rychlém přenášení trendů z módních přehlídek do masové produkce za nízké náklady a jejich okamžité uvedení na trh v závislosti na vysoké poptávce. Osobně vnímám FF jako tlak společnosti na cenu oblečení a nutnost pro nadnárodní korporace generovat velký obrat. Ale jedná se o problém, který nemá jednoznačné řešení. Tímto se FF může označit za aktuální téma, které by mělo hýbat světem. Je otázkou, zda je možné najít řešení celé problematiky.

Thegoodtrade.com (2024) definuje Fast Fashion neboli rychlou módu jako velmi levnou a lehce dostupnou módu, která se vyrábí ve velkém množství bez ohledu na životní prostředí nebo pracovní podmínky zaměstnanců. Jedná se o masovou výrobu oblečení za nízké ceny. Kvantita zde jednoznačně převažuje nad kvalitou. FF je termín používaný k popisu levného módního oblečení, které se vyrábí v rozvojových zemích. Důsledkem tohoto trendu je změna četnosti módních kolekcí v průběhu roku. Je běžné, že módní řetězce představují nové produkty několikrát do týdne (Whitehead, 2014). Hrabcová (2018) tvrdí, že vznik FF vznikl na počátku kolonialismu, kdy se oblečení začalo vyrábět v jiném místě, než bylo jeho odbytiště. Od této doby tak pomalu vznikala mezinárodní dělba práce, která byla hojně využívána, a to především z důvodu snížení nákladů a zvýšení efektivity výroby. Ve chvíli, kdy došlo ke snížení ceny dopravy, liberalizoval se obchod a rozvinuly se informační technologie a došlo ke změně fungování globální ekonomiky.

FF má velké množství negativních dopadů. Při výrobě dochází k velké spotřebě přírodních zdrojů v místě produkce. Mezi takové zdroje můžeme zařadit například zařadit pitnou vodu či uhlí a další zdroje. Jedním z nejznámějších příkladů je Aralské jezero, které se nachází ve střední Asii v zemích Kazachstánu a Uzbekistánu. Do Aralského

jezera ústí dvě řeky Amudarja a Syrdarja. Ovšem voda z těchto řek začala v polovině 20. století ubývat na objemu v souvislosti s využíváním vody na zavlažování zemědělských ploch vytvořených v poušti, hlavně polí s bavlnou. Postupně se snižoval přítok a jezero začalo rychleji vysychat. Rander uvádí, že z hlediska spotřeby vody se při výrobě oblečení každoročně spotřebuje 7,6 trilionů litrů vody a přibližně 145 milionů tun uhlí. Využívá se toxických chemikálií, a většina vyrobeného oblečení po vyhození skončí na skládce. Průmysl také významně přispívá ke znečištění vody používáním toxických barviv a chemikálií, které mohou způsobit škody na ekosystémech a ohrozit zdraví lidí žijících v blízkosti výrobních zařízení. Vysoká rychlost, s jakou se produkty fast fashion dostávají na trh a následně jsou odstraněny, vede k obrovským objemům textilního odpadu. Většina tohoto oblečení končí na skládkách nebo je spalována, což v obou případech přispívá k zátěži životního prostředí. Navíc výroba a distribuce fast fashion přispívá k emisím skleníkových plynů, které zhoršují problém globálního oteplování. (Kytlicová, 2021)

Dalšími okolnostmi FF jsou levná pracovní síla a práce v nevhodných podmínkách. Podle gao.gov (1988) s těmi se můžeme setkat v tzv. sweatshopech, to jsou podniky, které porušují pracovníprávní předpisy. Mezi ty patří pracovní doba, kdy dělníci v továrnách pracují klidně až 18 hodin denně za nízkou mzdou. Díky krátkodobým nebo neexistujícím pracovním smlouvám se zaměstnanci nemohou odvolat na svá pracovní práva. Neexistuje zde právo na odškodnění, zaměstnavatelé nedodržují zákoníky práce v otázkách minimální mzdy, délky pracovní doby, přesčasů nebo pojištění. (Oxfam, 2004)

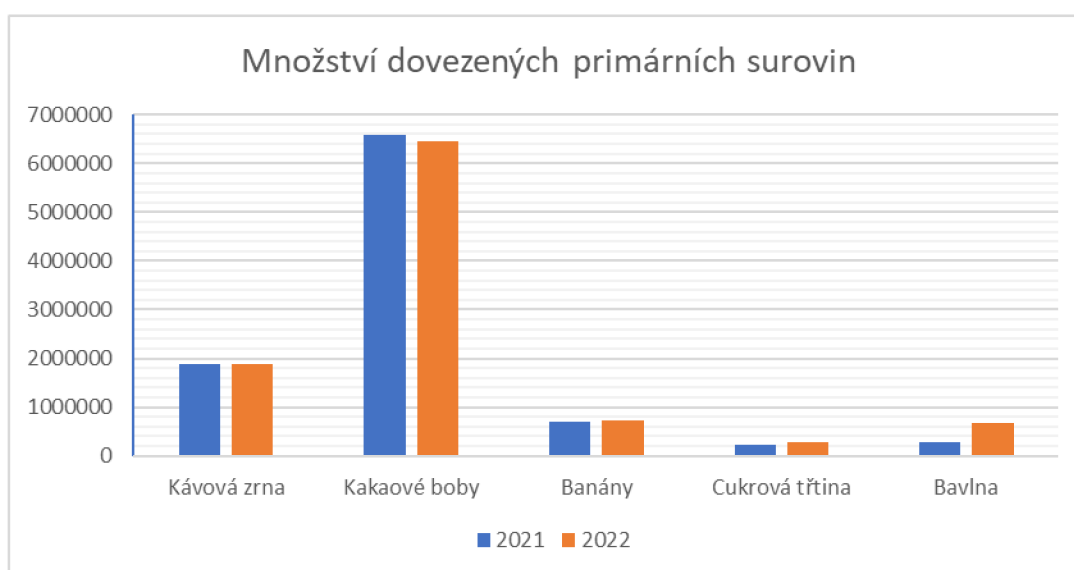
1.2.5 Spravedlivý obchod

Dalším tématem navrhovaného tematického celku je spravedlivý obchod, a proto se několik dalších odstavců věnuji této problematice. V samotném úvodu podkapitoly je nutné říci, že spravedlivý obchod téměř neexistuje. Vždy se najde minimálně jeden subjekt, který z obchodu vychází lépe a též lze říci, že z takové situace profituje. Proto se v této části uvádím dva základní principy spravedlivého obchodu, a to na **Fair Trade** a **Direct trade**.

A/ Fair Trade

Fair Trade bývá často označován za spravedlivý obchod, který patří k nejznámější celosvětové certifikaci. S prvotní myšlenou Fair Trade (dále jen FT) přišla britská humanitární organizace Oxfam, v období po druhé světové válce. Jedním z prvních

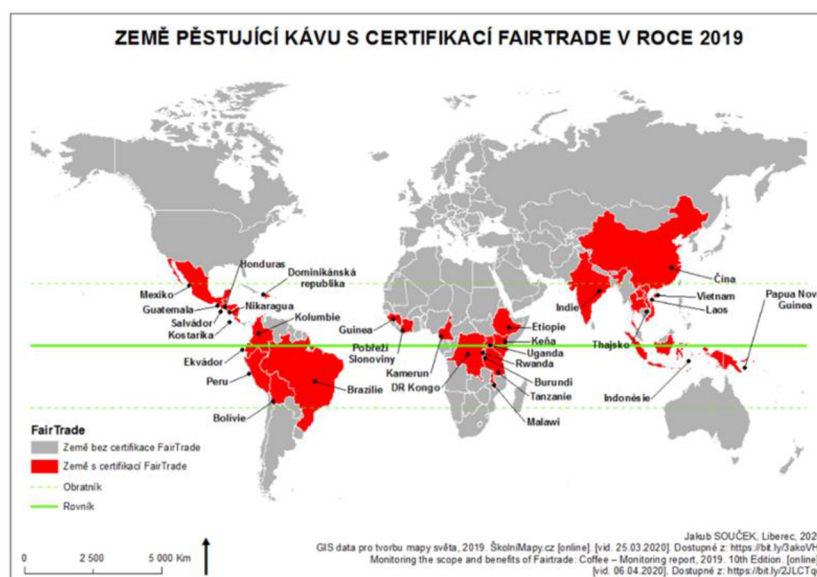
obchodů, který vznikl pod záštitou certifikace Oxfam byl nizozemský obchod v roce 1957. Principem je spravedlivá cena, která zaručuje farmářům pevné výkupní ceny, dává lidem příležitost žít se vlastní prací za důstojných podmínek. Hnutí Fair Trade prosazuje platbu spravedlivých cen za produkty, stejně jako dodržování sociálních a environmentálních standardů při produkci široké škály komodit. Zaměřuje se zejména na export z rozvojových zemí do rozvinutých zemí světa (Fairtrade International, 2012) Podle Fair Trade (2020) mezi základní principy řadíme spravedlivou cenu, rozvoj komunity, ochranu přírody, dlouhodobé obchodní vztahy, důstojné pracovní podmínky, rovnoprávnost, demokracii a zákaz dětské práce. Fairtrade je mj. obchod založený na partnerství a určitá certifikace zboží, která splňuje stanovené sociální, ekonomické a ekologické standardy. Smyslem této certifikace je poskytnout pěstitelům, zaměstnancům a řemeslníkům ze zemí globálního Jihu (zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky) možnost užít se vlastní prací za důstojných podmínek. Pěstitelé a zaměstnanci dostávají v rámci systému Fairtrade za své kakao nebo kávu výkupní cenu, která odpovídá nákladům na pěstování či výrobu a zároveň umožňuje důstojné živobytí. Fairtrade znamená spravedlivější obchodní podmínky, dodržování lidských a pracovních práv a šetrnost k životnímu prostředí. (fairtrade-cesko.cz, 2020) V České republice dlouhodobě byla nejprodávanější fairtradovou surovinou káva. V roce 2017 došlo ke změně na trhu a na první místo se dostalo kakao, které bylo u nás nejprodávanější FT surovinou i v roce 2022. Fairtrade.cz (2022) tvrdí, že třetím nejvýznamnějším FT produktem jsou banány, které se u nás začali prodávat až v roce 2020 pod označením FT.

Graf 2: Množství dovezených primárních surovin (Fairtrade, 2022; upraveno autorem práce)

Z grafu je patrné, že kakaové boby tvořily většinu množství dovezených primárních surovin do České republiky. Ve srovnání dvou po sobě jdoucích roků vyplývá, že hodnota klesla. Na druhém místě jsou kávová zrna, která stejně jako kakaové boby si v roce 2021 vedla lépe. Naopak při pohledu na banány, cukrovou třtinu a bavlnu vidíme, že v roce 2022 se k nám dostalo větší množství. Největší nárůst je vidět u bavlny, kde nárůst byl o 143 %. Kakao patří vedle ropy a kávy k nejdůležitějším surovinám na světovém trhu a je pro něj charakteristické kolísání cen. Navzdory rostoucí poptávce však příjmy drobných pěstitelů nestačí jejich rodinám na živobytí. (Fairtrade.cz, 2022) Pro lepší vzhled do této kapitoly si spravedlivý obchod představíme na obchodu s kávou. Přestože se káva nachází na druhém místě, její důležitost a každodenní kontakt s ní zažívá většina lidí po celém světě. Uvádím dvě možné varianty a certifikace u obchodu s kávou, a to na Fair Trade a Direct Trade.

Káva je nejdůležitější zemědělskou komoditou světového obchodu mezi globálním Severem a Jihem. Po ropě je druhou nejvýznamnější vývozní surovinou světa. Káva, jako bývalý koloniální produkt nám nejlépe ukazuje nespravedlivé podmínky panující na světovém trhu a je průkopníkem fairtradových produktů. V České republice je fairtradová káva na trhu od roku 2004. 80 % kávy produkuje 25 milionů drobných pěstitelů, kteří vlastní méně než 10 hektarů půdy. Mnozí z nich mají na živobytí méně než 2 dolary denně, často žijí v odlehlých oblastech a čelí četným problémům. Fairtrade je komplexní koncept, který pomáhá drobným pěstitelům vymanit se z této spirály. (Fairtrade.cz, 2022)

Obrázek 6: Mapa zemí pěstujících kávu s certifikací FairTrade v roce 2019 (autor práce)

Káva je již po nějakou dobu tím nejprogresivnějším fairtradovým výrobkem, co se prodeje týče. Nyní už tvoří dostatečně velký podíl konvenčního obchodu, aby to na něj mohlo mít vliv. V mnoha ohledech se jedná o ideální fairtradovou plodinu, která však není zcela typická. Káva je čistou komoditou, která si nežadá žádné další přísady a jejíž zpracování je poměrně snadné. Zajištění férovosti obchodu s kávou tedy není nijak složité. Malí pěstitelé se na produkci podílejí stále více, mnoho z nich vlastní půdu a jsou zapojeni do družstev, čímž splňují jeden ze základních požadavků fair tradu, ačkoliv nesou většinu rizik. Nároky světového trhu s kávou na kvalitu mezitím vzrostly a přiblížily se trhu s vínem, kdy na úkor homogenních směsí narůstá obliba káv prvotřídní kvality. (Ramson, 2006)

Certifikace s označením FT měla primárně pomáhat malým pěstitelům. Pečeť, označující výrobky FT, by měla ukazovat, že kávová zrna byla zakoupena za spravedlivou cenu. Co je ovšem spravedlivá cena? Představme si, že máme dvě varianty kávových zrn. Tou první je káva bez vad a poškození. Rozhodneme se tedy, že ji oceníme sedmi eury za kilogram. Druhou variantu představuje káva, jež během sušení začala hnít, jelikož během nočních mrazů nebyla dostatečně izolována od okolí. V takové situaci si můžeme dovolit zrna nekupovat, popřípadě se rozhodneme podpořit farmáře a dohodneme se s ním na nižší ceně za kilogram. V tomto případě bychom nabídli čtyři eura. Taková je obecná představa o fungování spravedlivého obchodu. V praxi FT bohužel funguje na jiném principu. Společnost FT se dohodne s farmáři na pevné částce, kterou jim vyplácí po dobu trvající platné smlouvy. Téměř ve všech případech je cena za kilogram kávy velmi nízká. (Souček, 2020)

B/ Direct trade

Direct trade je termín používaný pražírny kávy, které nakupují přímo od pěstitelů, kdy se snaží nakupovat bez zprostředkovatelů, tak i organizací, které kontrolují certifikáty, jako je například FT nebo Bird Friendly. Většina zástupců přímého obchodu tvrdí, že model Direct trade je nejlepší, protože vytváří vzájemně prospěšné a úctyhodné vztahy s jednotlivými producenty nebo družstvy v zemích pěstujících kávu. Některé pražírny kupují zrna tímto způsobem, protože nejsou spokojeny s certifikačními programy třetích stran, zatímco, jiné pražírny chtějí mít větší kontrolu nad některými aspekty, které tento průmysl ovlivňují. Nejedná se jen o kvalitu kávy, ale i o sociální problémy nebo enviromentální problémy. (Ethicalcoffee.net, 2018) Direct trade představuje způsob

obchodování, ve kterém je pražirna přímo v kontaktu s farmářem. Tento způsob sociální vazby má pomáhat motivovat farmáře ke zlepšování kvality kávových zrn. Pro farmáře jsou tou hlavní motivací finance. Cena kávy se odvíjí od kvality zrn. Není tedy stanovena pevně jako je tomu u FT, mnohem více se zde projevují aktuální úrovně sklizně. Zároveň s takovou kávou se může farmář dostat na tzv. *Cup of excellence* v dané zemi, kde jeho káva může být vydražena. V roce 2023 na Cup of excellence of Panama padl světový rekord, kdy byl 1 kilogram zelené kávy vydražen za víc než 10 800 amerických dolarů, v přepočtu okolo čtvrt milionu korun českých. Standart (2017) tvrdí, že smlouva by měla obsahovat podpis všech partnerů, detaily o kvalitě a množství kávy, dohodnutou cenu a materiál, ve kterém budou kávová zrna zabalena a způsob dopravy do cílové destinace.

1.2.6 Migrace

Posledním podtématem, které bude součástí tematického celku Nerovnost ve světě je migrace. Proto v této podkapitole objasním základní a důležité pojmy, které jsou pro širší zarámování tohoto tématu nezbytné. Vymezení klíčových pojmů je pro studium migrace nezbytné. Jako první definuji samotnou migraci, jelikož se jedná o jeden z dílčích důsledků nerovnosti. Migrace a nerovnost jsou dva úzce spojené sociálně-ekonomické jevy, které mohou ovlivnit mnoho aspektů ve společnosti. Vztah těchto pojmů je komplexní a může mít různé formy, včetně vlivu migrace na nerovnost v zemích původu i cílových zemích.

Existuje mnoho možných definic k pojmu migrace. Vybrané a často používané příklady uvádím níže. Český sociolog (Jandourek, 2007) označuje migraci též jako prostorovou mobilitu obyvatelstva, zároveň ji však definuje jako: „*Pohyb osob, skupin nebo větších celků obyvatel v geografickém a sociálním prostoru spojený s přechodnou nebo trvalou změnou místa pobytu.*“ Petrušek a kol. (1996) vnímají definici migrace jako prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, případně natrvalo. V tomto slovníku se můžeme setkat se shodným označením pro termín stěhování. Koschin (2005) migraci charakterizuje jako proces stěhování, tj. proces přibývání či ubývání populace, jako atribut populace, který lze označit jako stěhování. S tvrzením Jandourka nesouhlasí Rolný a Lacina (2008) podle nich je obrovský rozdíl mezi migrací a prostorovou mobilitou, nelze je použít jako synonymum. Migraci rozumí též jako procesu stěhování osob daného území do jiné vesnice, města, regionu, státu, kontinentu, ale musí se jednat o trvalou

změnu pobytu. Pokud se jedná jen o přechodný pobyt, označují to pouze za pouhou mobilitu. Ta podle autorů zahrnuje všechny typy přesunu osob, včetně přechodných pohybů s různou periodicitou, za různým účelem, v různých směrech a na různé vzdálenosti. Z této definice tak vyplývá, že mobilita je velmi obecný pojem, kdežto migrace má mnohem užší a konkrétnější vymezení. Pouze migrace, při které dochází k trvalé změně bydliště, je opravdovou migrací. *Mezinárodní organizace pro migraci* (IOM, 2019) vytvořila podrobný slovník migrace, ve kterém charakterizuje migraci jako pohyb osob z místa jejich obvyklého pobytu buď přes mezinárodní hranice nebo uvnitř státu. Odlišně vnímá migraci Evropská komise, která rozlišuje migraci v globálním kontextu a migraci v kontextu Evropské unie (EU) z globálního hlediska jde o pohyb osoby buď přes mezinárodní hranice nebo uvnitř státu po dobu delší než jeden rok bez ohledu na příčiny a prostředky používané k migraci. Migrace z pohledu EU se zaměřuje pouze na pohyb osob mezi členskými státy EU a na pohyby mezi územím EU a zbytkem světa.

Carroué (2021) vnímá migraci jako mobilitu lidí, která je motivována nedostatečnou místní nabídkou pracovních příležitostí a označuje oblasti, které jsou atraktivní z tohoto hlediska. Za takové oblasti označuje Severní Ameriku, západní Evropu a oblast Perského zálivu. Směry migračních toků jsou spojeny s regionálními krizemi ve světě.

Z výše zmíněného je jednoznačné, že každý autor či instituce, definují pojem migrace tak, aby co nejlépe odpovídala jejich potřebám. Za obecnou definici můžeme považovat pohyb lidí z jednoho místa na druhé se záměrem se na novém místě usadit. Prostorově se migrace rozlišuje na **vnitřní** (pohyb jednotlivce či skupiny osob v rámci státních hranic, uvnitř jednoho státu) a na **mezinárodní** (překročení administrativních hranic a to krátkodobě, dlouhodobě nebo trvale). Geist (1992) ještě rozlišuje migraci intrakontinentální, tedy v rámci jednoho světadílu, a interkontinentální nebo zámořskou migraci. Zde je očividné, že dělení vychází z polohy a místa, kde k pohybu dochází.

Problematiku migrace můžeme označit za interdisciplinární téma, jelikož se jí věnují mnohé obory, jako je např. sociologie, ekonomie, etnologie, sociální geografie, demografie, historie, psychologie nebo politologie. Z hlediska příčin migrace, hovoříme o rozdělení na dobrovolnou a nucenou. Dobrovolná migrace je stav, kdy osoby odcházejí dobrovolně na základě svého vlastního rozhodnutí a často tento čin vědomě předem plánují. Naopak nucená migrace je stav, při němž jsou lidé z místa pobytu vyhnáni či jsou

k odchodu donuceni cizí silou a nátlakem. (Palát, 2013) Pojem nucené migrace ovšem nemusí být vždy tvořen nátlakem lidské síly, ale může se jednat o velmi širokou škálu jevů, za které můžeme označit například přírodní katastrofy, hladomor, politická nestabilita či válečné konflikty. V případě, že se tyto jevy projevují, jsou obyvatelé postižených oblastí nuceni odejít ze svých domovů.

Palát (2013) dále definuje další členění dobrovolné migrace, a to na pracovní, řetězovou a inovační migraci. Pracovní migraci můžeme obecně definovat jako pohyb osob za účelem získání zaměstnání. Hlavním impulsem často nebývá pouze získat práci, ale mít lepší práci, která bude lépe finančně ohodnocena či umožňuje kariérní posun a budování vlastního úspěchu. Dle IOM (IOM, 2019) jde především o celkové zlepšení životní úrovně. Palát (2013) popisuje řetězovou migraci ve smyslu sloučení rodiny nebo širšího příbuzenstva. Další autoři (Pavlík, Kalibová, 2005) popisují definici řetězové migrace tím, že často dochází k přesunu osob, které následují své příbuzné či přátele, kteří se v dané lokalitě usadili již dříve a mohou jim poskytnou pomoc a potřebné informace. Následné začlenění do společnosti, tak může být pro nově příchozí o něco jednodušší. Palát (2013) za neimigrační neboli dočasnou migraci považuje takový přesun osoby z důvodu studií či provádění výzkumu. Nedochozí u ní k trvalému přestěhování. Poslední zmíněnou je inovační migrace, která částečně souvisí s migrací pracovní. Jde o lepší finanční zabezpečení osoby a její rodiny.

Jedním z možných pohledů na migraci a její rozdělení závisí na **počtu osob**, kterých se týká. Může se jednat o migraci *individuální*, *kolektivní* nebo *masovou*. Individuální migrace se týká pouze jedince. Kolektivní migrací je rozuměno přesunu dvou a více osob. Pavlík a Kalibová (2005) nazývají tento typ migrace také jako migraci skupinovou. Grulich (2013) definuje masovou migraci jako stěhování velkého množství osob. V případě náhlých hromadných migrací, které je vyvoláno přírodní katastrofou nebo jiným nebezpečím, označujeme tento pohyb za exodus. S velice zajímavou myšlenkou přichází Demuth (2000), jelikož mluví o tom, že migrace je v konečném důsledku vždy individuální. Jedná se o čin, za kterým stojí rozhodnutí jedince. Kdy každý jedinec je schopný se sám rozhodnout, jestli migrovat či nikoliv. Kolektivní a masová migrace tak podle Demutha vychází z individuální migrace.

Dalším hlediskem, který uvádím je **čas**. Jedná se o dobu, po kterou migrující osoba pobývá v novém místě bydliště. Palát (2013) hovoří o migraci *krátkodobé*, *dlouhodobé*,

přechodné a tzv. kyvadlové. Evropská komise popisuje krátkodobou migraci tak, že doba trvání je méně než jeden rok, ale minimálně tři měsíce. V této době vymezuje například cesty za účelem rekreace, dovolené, návštěvy přátel a rodinných příslušníků, podnikání a obchod, léčby a náboženské poutní cesty, na které se tato doba nevztahuje. Dlouhodobá migrace naopak trvá déle než rok. Přechodná migrace může být definována pod označením neimigrační neboli dočasná. Ve spojitosti s časem dochází k typu migrace pouze na určitou časově omezenou dobu. Kyvadlová migrace je podle Paláta (2013) takovým typem, který spočívá v pohybu migrujících mezi dvěma nebo více státy.

Palát (2013) zakončuje přehled jednotlivých typů migrací rozdělením na *legální a nelegální*. Legálním migrantem je osoba, která splňuje veškeré právní a zákonné podmínky v zemi, do které se snaží dostat. Za nelegálního migranta se považuje osoba, jež porušuje zákonnou podmínku. Ilegálně lze do země vstoupit bez cestovního dokladu, s padělanými doklady nebo bez víz. Ovšem i s platnými vízy se může stát migrant ilegálním, jestliže mu vyprší jeho platnost. Palát (2013) a OSN se shodují, že osobu, která překročí mezinárodní hranice a zůstává v jiné zemi déle než jeden rok, lze označit za migranta. Z pohledu země, ze které osoba odešla, se nazývá termínem emigrant. Z pohledu země, do které přišla, imigrant.

Celá řada autorů, která se zabývá migrací, kombinuje ve svých publikacích široký výčet rozdílných pojmů. Např. Palát (2013) dělí migranty následovně:

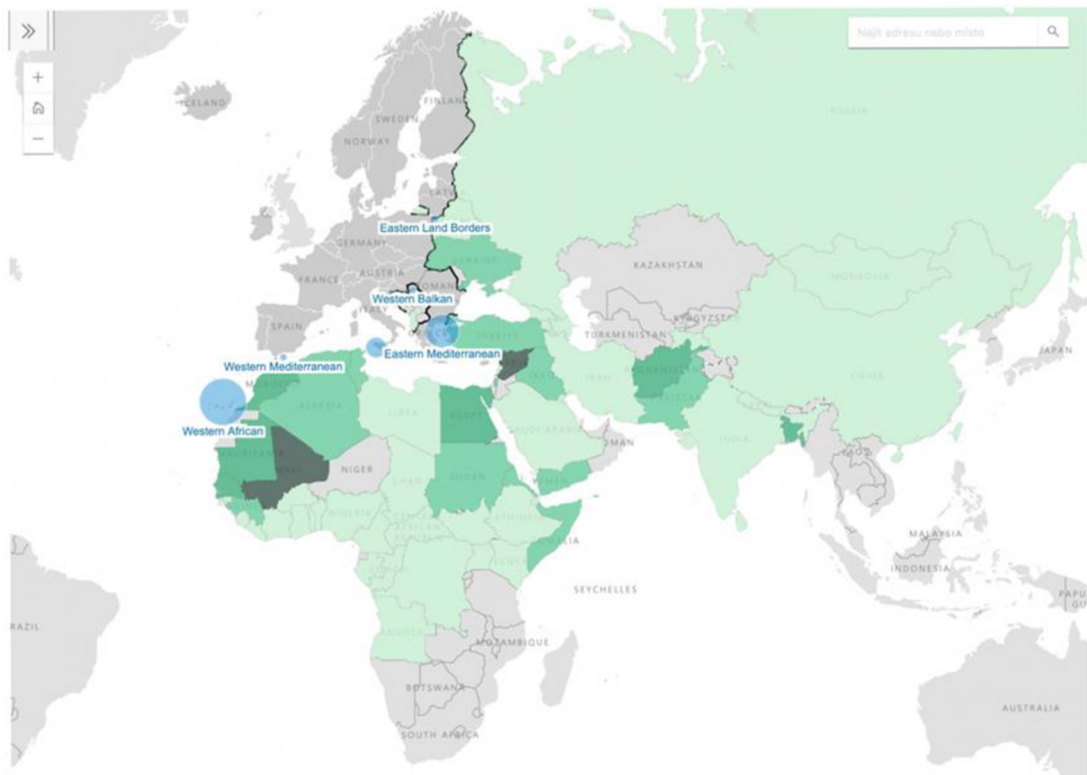
- **Uprchlík** – pojem uprchlík je definován Ženevskou úmluvou z roku 1951. Jde o osobu, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních či z důvodu příslušnosti k určité společenské vrstvě či zastávání určitých politických názorů, která není schopna přijmout (nebo vzhledem k výše uvedeným obavám odmítá) ochranu své vlasti. Jednoduše lze říci, že se jedná o osobu, která má obavy z pronásledování či se cítí ohrožena na životě ve své zemi, a proto z ní odchází. Uprchlíkem se člověk stává nedobrovolně. Porsche (2019) udává ve svém díle kulturní, historické a sociální souvislosti migrace, že uprchlíky rozdělujeme i na základě důvodu, pro který svou zem opouštějí. Může jít o politického uprchlíka, jenž utekl ze země pro represivní režim a špatné politické situaci, o válečného uprchlíka, který opustil svou zem z důvodu vážné válečné situace, ale též se můžeme setkat s enviromentálním uprchlíkem, který utekl z důvodu enviromentální hrozby, jako je např. růst populace, změna klimatu, znečištění vodních toků atd.

- **Žadatel o azyl** – jedná se o člověka, který vstupuje do cizí země za účelem ochrany před pronásledováním a zároveň se domnívá, že splňuje podmínky Ženevské úmluvy o uprchlících. Zda žadatel o azyl splnil kritéria se posuzuje během azylového řízení. V případě, že dochází k naplnění podstaty, je dané osobě udělen azyl a stává se tak azylantem, jinými slovy oficiálně uznaným uprchlíkem.
- **Ilegální migrant** – osoba, která se nachází na území cílové země, ale pro vstup do země ji chyběly potřebné dokumenty. V této definici panuje mezi odborníky rozpor. Například podle Brožové (2020) by se tímto pojmem neměli migranti definovat.
- **Dočasný pracovní migrant** – označuje člověka, který migruje do určité země za účelem práce. V dané zemi pobývá dočasně, po dobu určenou pracovní smlouvou.
- **Vysoce kvalifikovaný migrant** – osoba, pobývající v určité zemi z pracovních důvodů. Jedná se o manažerské či technické pozice.
- **Rodinný příslušník** – osoba, migrující do určité země za účelem setkání se a připojení se ke svým příbuzným.
- **Navrátilce** – osoba, jež se vrací po určité době zpět do své země původu.

Migrace je nedílnou součástí lidské společnosti. Lidé migrují již od nepaměti. I první moderní lidé rodu Homo se rozšířili po celém světě migrací z afrického kontinentu před zhruba 120 000 lety. Právě Afrika je tzv. kolébkou lidstva a my všichni jsme jejími potomky (Pokorný, 2016). European Commission (2018) tvrdí, že spojení mezi Afrikou a Evropou je bližší než mezi jinými kontinenty. Afriku s Evropou spojuje poměrně krátká geografická vzdálenost, kulturní, sociální, ekonomické, postkoloniální a migrační vazby. V období kolonizace Afriky se usadilo velké množství Evropanů v severní Africe, zejména v Alžírsku, dále jižní Africe a menším měřítkem na východě tohoto kontinentu. Až do období první světové války byla Evropa hlavním zdrojem světové migrace. Ve 20. století se situace pomalu měnila, kdy většina afrických zemích získala svou nezávislost a kolonizátoři byli nuceni se vrátit do zemí svého původu, následování svými potomky. Lze říci, že v tomto období se změnil směr migrace, a to z Afriky do Evropy.

Podle agentury Fontex, Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž, existuje několik hlavních migračních tras do zemí Evropské unie viz obrázek 7.

- Východní hranice
- Černé moře
- Balkánská trasa
- Kyvadlová trasa mezi Albánií a Řeckem
- Východní středomořská trasa
- Západní středomořská trasa

Obrázek 7: Hlavní migrační trasy do Evropy (Bedrunka, 2024)

1.3 Kurikulární dokumenty

Geografické vzdělávání na základních školách vychází z platného RVP ZV, a proto se okrajově zaměřují na kurikulární dokumenty.

Podle Průchy a kol. (2001) kurikulární dokumenty vymezují koncepci, cíle, obsah a případně další parametry vzdělávání. Nejznámějším kurikulárním dokumentem je tzv. *Národní kurikulum*, což je společný, státem garantovaný rámec, který vymezuje cíle a obsah vzdělávání pro veškerou populaci mládeže ve věku povinné školní docházky. Zahrnuje obecné vzdělávací cíle, základní složky učiva a výsledky, kterých mají žáci v určitých věkových obdobích dosáhnout. Kurikulární dokumenty se týkají nejen oblasti základního vzdělávání, ale celého vzdělávacího systému v ČR.

Školský zákon z roku 2004 zavádí v českém školství systém vzdělávacích programů na více úrovních. Kurikulární dokumenty stanovuje Národní vzdělávací program, který definuje obecné cíle vzdělávání a obecné klíčové kompetence, zaměřené především na rozvoj osobnosti, výchovu občana a přípravu na další vzdělávání nebo vstup do praxe. Na státní úrovni to jsou *Rámcově vzdělávací programy* (RVP), které jsou tvořeny Výzkumným ústavem pedagogickým a schváleny MŠMT. RVP specifikují obecně závazné požadavky pro jednotlivé stupně a obory vzdělávání. Vymezují rámec pro tvorbu učebních plánů a formulují pravidla pro tvorbu *Školních vzdělávacích programů* (ŠVP). ŠVP jsou tvořeny jednotlivými školami pro jejich konkrétní podmínky a záměry. MŠMT vydává metodiky pro zpracování ŠVP. (Průcha a kol., 2001)

1.3.1 Kurikulum

Slovo *curriculum* bylo převzato z latinského slova *curere*, které znamená běžet. Počátky tohoto termínu jako pedagogického pojmu se objevují ve 20. letech 20. století v USA. V anglicky mluvících zemích se mezi pedagogy toto slovo běžně používá ve významu učební osnova, učební plán, učivo, studium, školní vzdělávání a rozvrh hodin, tedy ve značně širokém pojetí. (Müllerová, 2000)

Skalková (2007) zmiňuje, že kurikulum není jednoznačně definováno. Podle autorky se jedná o celek učebního plánu a sled předmětů, specifické obsahy látky, souhrn zkušeností, které žáci získávají, vyučovací metody, prostředky a pomůcky, které odpovídají daným

obsahům a adekvátní příprava učitele. Podle Průchy, Walterové a Mareše (2003) se rozlišují tři základní definice pojmu kurikula:

1. Vzdělávací program, projekt, plán
2. Průběh studia a jeho obsah
3. Obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech ke škole se vztahujících, její plánování a hodnocení

1.3.2 Rámcový vzdělávací program

Pod pojmem RVP se rozumí centrálně zpracované pedagogické dokumenty. RVP schvaluje a vydává *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* (dále jen MŠMT). Každý obor vzdělávání má svůj samostatný rámcově vzdělávací plán, který stanovuje požadavky na vzdělávání v rámci jednotlivých oborů. Na základě zadaných vzdělávacích cílů určují, co by se žáci v konkrétním oboru měli naučit a jakých osnov by se učitelé při výuce a tvorbě ŠVP měli držet. (MŠMT, 2017)

Existuje více forem RVP, které se liší podle stupně a typu vzdělávání, na které se vztahují. Obecně bychom mohli RVP rozdělit do několika základních kategorií, odrážejících různé úrovně a oblasti vzdělávání v dané zemi. Zde jsou hlavní formy RVP, které se běžně u nás vyskytují:

- a) **RVP pro předškolní vzdělávání** – program, který se zaměřuje na děti ve věku od 3 do 6 let a klade důraz na osobnostní rozvoj, sociální dovednosti a má za úkol připravit dítě na vstup do základní školy.
- b) **RVP pro základní vzdělávání** – tento rámcový program pokrývá základní vzdělávání, které ve většině zemí trvá 9 let a definuje klíčové vzdělávací cíle, obsah a očekávané výstupy pro základní školy
- c) **RVP pro střední vzdělávání** – je zaměřené na vzdělávání v období mezi 15.–19. rokem, spadají sem střední školy včetně gymnázií, odborných škol a učilišť. Ovšem setkáváme se zde se specifickými požadavky pro různé typy středních škol a jejich směry vzdělávání.

d) **RVP pro vyšší odborné vzdělávání** – mluvíme o programu, který se vztahuje na vyšší odborné školy a programy, které nabízejí specializované odborné vzdělávání a přípravu pro specifické profesní dráhy.

Každý z těchto RVP obsahuje specifické cíle, vzdělávací obsah, metodické postupy a hodnotící kritéria, která mají být použita ve vzdělávacích institucích příslušného typu. Důležitým hlediskem je, že školy a učitelé mají určitou míru flexibility směrem k RVP, což jim umožňuje vytvářet vlastní školní vzdělávací programy (ŠVP), kde mohou reflektovat konkrétní podmínky a potřeby svých studentů. Jednotlivé školy vypracovávají na základě RVP svůj vlastní ŠVP, podle kterého by měli dodržovat koncepci výuky. Každé ŠVP může být obohaceno o specifické cíle nebo zaměření, ale musí zůstat v souladu s RVP. Hlavním garantem obou programů je ředitel školy.

Vzhledem k významu tématu této práce v kontextu s RVP pro základní vzdělávání se zaměřím na jeho podrobnější prozkoumání. Charakteristika podle (Šimoníka, 2003) popisuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) jako konkrétní základ pro pedagogickou činnost školy, jelikož zcela zřetelně formuluje cíle vzdělávání, pedagogická činnost směřuje k jejich naplnění, přesně vymezuje vzdělávací obsah a charakterizuje přístupy k tvorbě učebního plánu a školního vzdělávacího programu (ŠVP). Dle Šimoníka (2023) popisuje RVP ZV jako důležitý nástroj pro školy, jelikož specifikuje vzdělávací cíle, definuje obsah vzdělávání, navrhuje přístupy k tvorbě učebních plánů a školních vzdělávacích programů, čímž napomáhá pedagogům k dosažení těchto cílů. Dále pak stanovuje požadavky na studenty a klíčové kompetence, jež jsou základem pro stanovení vývojových kritérií. A v poslední řadě RVP stanovuje, čemu se studenti učí a jakých očekávaných vzdělávacích výsledků mají dosáhnout na konci jejich základního vzdělávání. *„RVP ZV má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělávání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. Klíčové kompetence představují soubor předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“* (RVP ZV, 2005, s. 14-17)

RVP ZV je rozděleno do čtyř základních částí, které jsou označeny písmeny A, B, C a D:

- A. **První část** – definuje RVP v systému kurikulárních dokumentů
- B. **Druhá část** – popisuje charakteristiku základního vzdělávání
- C. **Třetí část** – obsahuje klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, průřezová témata, rámcový učební plán a cíle základního vzdělávání
- D. **Čtvrtá část** – vymezuje vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

1.3.2.1 Geografie v RVP

Geografie je v RVP ZV platném od 1. 1. 2013 zařazena do vzdělávací oblasti *Člověk a příroda*, společně s přírodopisem, fyzikou a chemií. Současně geografie patří do vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*, spolu s dějepisem a výchovou k občanství. V rámci zeměpisu jsou v RVP ZV vymezeny tyto tematické celky:

- Geografické informace, zdroje dat, kartografie a topografie
- Přírodní obraz Země
- Regiony světa
- Společenské a hospodářské prostředí
- Životní prostředí
- Česká republika
- Terénní a geografická výuka, praxe a aplikace

V této oblasti se setkáme i s dalšími předměty, které se zabývají problematikou, týkající se přírodních dějů a zákonitostí s nimi provázaných. V současné době by ovšem měl být studentům předáván alespoň minimální základ pro pochopení a následné využití moderních technologií, které se využívají při práci v přírodovědných oborech. Podle Herinka (2004) můžeme zeměpisu porozumět jako vyučovacím předmětu, tak i jako vědě, která stojí na pomezí přírodních a společenských vědních oborů. Vlivem takového postavení má zeměpis široké mezipředmětové vazby, což znamená, že jeho vzdělávací obsah se prolíná do přírodních věd, i do společenských. V rámci přírodovědných předmětů má zeměpis silné vazby s chemií, fyzikou a přírodopisem. Zatímco ze společenských věd souvisí s dějepisem, občanskou výchovou či výtvarnou výchovou. Jednotlivé poznatky ze všech předmětů by se měly navzájem doplňovat a logicky spolu souviset. Geografie jako školní předmět, má zajišťovat propojení přírodních, společenských a technických poznatků, které souvisejí s prostředím, prostorem a časem.

Výhodou geografie jako vědního oboru a jeho transferu do podoby vyučovacího předmětu geografie je jeho multidisciplinární záměr. Červený (2006) tvrdí, že výukový přístup, který klade důraz na aktivitu a badatelský charakter výuky, umožňuje žákům bližšímu porozumění přírodních procesů. Vzdělávací oblast Člověk a příroda zahrnuje okruh problémů spojených se zkoumáním přírody. Poskytuje žákům prostředky a metody pro hlubší porozumění přírodním faktům a jejich zákonitostem. Dává jim tím i potřebný základ pro lepší pochopení a využívání současných technologií a pomáhá jim lépe se orientovat v běžném životě. (Edu.cz)

2. Praktická část

Cílem práce bylo navrhnout a vytvořit podpůrný materiál do výuky geografie na základní škole, který povede k rozvoji geografického myšlení v rámci stanoveného tematického bloku – „nerovnost ve světě“. Výsledný materiál se skládá ze sedmi podtémat, jehož cílem je u žáků rozvinout geografické myšlení. Danými tématy jsou: nerovnost, globalizace, mezinárodní dělba práce, bohatství a chudoba, využití aplikace dollar street, fast fashion, spravedlivý obchod a migrace. Tato témata byla vybrána, jelikož je lze považovat za vhodná témata pro rozvoj geografického myšlení a všechny umožňují hlubší proniknutí do dané problematiky. V druhé řadě se také jedná o klíčová geografická témata, která sužují současnou společnost a nás všechny ovlivňují v každodenním životě.

V následující části práce jsou blíže popsány podpůrné materiály do výuky geografie, které se skládají ze tří částí. První část obsahuje přípravu na vyučovací hodinu. V té nalezneme hlavní téma hodiny, její cíle, vzdělávací cíle, výukové metody, cílovou skupinu, časovou dotaci, průřezová témata. V druhé části je charakterizován postup práce pro jednotlivé hodiny a v poslední, třetí fázi jsou samostatné pracovní listy do hodiny.

2.1 Vyučovací hodina – Nerovnost ve světě

1. Příprava na vyučovací hodinu

Téma hodiny: Nerovnost ve světě

Cíl hodiny: Žák rozumí pojmu nerovnost a uvědomují si její výskyt ve světě. Je schopen určit ohrožené skupiny obyvatel na základě socioekonomické geografie a konkrétní oblasti, ve kterých se nerovnost obvykle projevuje. Rozumí důsledkům nerovnosti ve světě a uvědomují si rozdílné podmínky na lokální i globální úrovni. (Adra.cz, 2020)

Dílčí cíle:

- Žák dokáže diskutovat o příčinách a důsledcích nerovností
- Žák nahlíží na nerovnost ve světě z různých hledisek
- Žák zaujímá stanoviska ke zjištěným skutečnostem
- Žák rozvíjí svou čtenářskou gramotnost a zvládne se orientovat v textu
- Žák si uvědomuje odlišné životní podmínky v různých zemích

Výukové metody:

- Výklad s využitím prezentace
- Práce s pracovním listem a myšlenkovými mapami
- Diskuze (situace z reálného života)

Cílová skupina: žáci 9. třídy ZŠ

Časová dotace: 45 minut

Průřezová témata:

- Výchova k občanství
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Výchova demokratického občana
- Enviromentální výchova

2. Postup práce

- Brainstorming na téma Nerovnost ve světě
- Pracovní list – samostatná práce
- Diskuze na předem připravené otázky:
 - o Mají všichni lidé stejné životní podmínky?*
 - o Jaké jsou mezi nimi rozdíly?*
 - o Co tyto rozdíly způsobuje?*
 - o Proč je někdo bohatý a někdo chudý?*
 - o Co znamená, že bychom si měli být všichni rovni?*
 - o Jak je možné lidem v nouzi pomoci? (Adra.cz, 2021)*

3. Pracovní list

Téma hodiny: Nerovnost ve světě

1. Přečti si příběhy rodin

Rodina Pobřeží slonoviny

Rodina Fofana žije v Abidžanu na Pobřeží slonoviny. Mamabouovi je 59 let a je nezaměstnaný. Jeho manželce Mariam je 58 let a pracuje 60 hodin týdně v obchodě. Jejich šest dětí – pět dcer a syn – je ve věku od 3 do 14 let. Rodina Fofana žije ve svém domě s jednou ložnicí již více než 15 let. Jeho nájemné činí 5 697 západoafrických CFA franků měsíčně, přičemž v něm není pitná voda ani toaleta. Rodina sdílí venkovní toaletu s dalšími dvěma domácnostmi. Elektřina je velmi nespolehlivá, často vypadává několik dní v týdnu. Jídlo si vaří na kamnech na dřevěné uhlí. Rodina si 90 % potravinových zásob kupuje a zbylých 10 % získává darem nebo z jiných zdrojů. Pitná voda je k dispozici mimo dům, ale někdy není bezpečná k pití. Rodina stráví zhruba 31,5 hodiny týdně sháněním vody, jejíž přístup stojí 300 západoafrických franků CFA denně. Jejich příjmy jsou vynakládány výhradně na nájem a jídlo, takže jsou zadluženi a nemohou za vodu platit. Sní o tom, že si jednou budou moci koupit vlastní dům. (Gapminder.org, A)

Rodina z Indie

Rodina žije v Indii. S je 40 let a je sběratelem ovoce. Jeho manželce B je 30 let a mají 4 děti. Jejich dva synové jsou L, 10 let, a N, 6 let, a dvě dcery jsou R, 7 let, a H, 3 roky. Všechny děti nechodí do školy. S pracuje 84 hodin týdně. Rodina žije v jednopokojovém domě postaveném na zasaženém pozemku. Dům byl postaven s pomocí přátel a rodiny asi před 10 lety. Není v něm elektřina, voda ani toaleta. Nejhorší na domě je, že jejich zdroj vody je vzdálený 2,5 km a není bezpečný k pití. S tráví více než 17 hodin týdně nošením vody pro potřeby rodiny. Téměř celý příjem rodiny je vydáván na nákup potravin. Suresh také tráví každý týden 4 hodiny sbíráním dřeva na vaření. Rodina nešetří peníze. Jejich nejcennějším majetkem je telefon. S doufá, že jednoho dne koupí pozemek, a sní o domě se studnou nebo vodním čerpadlem. (Gapminder.org,B)

Rodina z Keni

M, 45 let, žije ve vesnici Kakuma 4 se svými čtyřmi dětmi. Její manžel žije v Džubě v Jižním Súdánu. V Jižním Súdánu bývala farmářkou, ale v Kakumě nepracuje. Z Jižního Súdánu odešla kvůli záplavám, válce a nedostatku vzdělání pro své děti. Tato rodina žije v uprchlickém táboře, má velmi málo peněz, ale přístup k pomoci v podobě potravin od Světového potravinového programu a několik prostředků na jejich domě, jako jsou solární panely a hrnce na vaření, poskytuje UNHCR. (Gapminder.org, C)

Rodina z České republiky

Rodina žije v České republice. Je to rodina s jedním dospělým. K. je 29 let a pracuje jako manažerka. Bydlí v pronajatém bytě se 2 ložnicemi. Je to její domov již rok. Líbí se jí, protože splňuje všechny její potřeby a je blízko jejího pracoviště. Co se jí nelíbí, jsou holubí hnízda v okolí jejího bytového domu. Byt má nepřerušovanou dodávku elektřiny, vnitřní toaletu a vlastní vodovod. Veškeré zásoby potravin si K. kupuje na trhu. K vaření jídla používá elektřinu. Pitná voda je k dispozici prostřednictvím vodovodního kohoutku a je bezpečná pro konzumaci. Šetří peníze a jezdí také na dovolenou. Na své nejbližší cestě cestovala do Sydney v Austrálii. Jejím oblíbeným předmětem v domácnosti jsou rodinné šperky. Další věc, kterou sní o koupi, je elektroboard (elektronický skateboard). (Gapminder.org,D)

2. Vyber si dvě rodiny, o kterých jsi četl, a porovnej je mezi sebou

Jméno rodiny	Země původu	Finanční příjem (S)	Finanční příjem (CZK)	Počet dětí	Obydlí

3. V aplikaci Dollar Street si najdi tři rodiny z různých zemí, které budeš mezi sebou porovnávat. První zemi si najdi v rozpětí 0-100\$, druhou zemi v rozmezí 101-2000\$ a poslední zemi mezi 2001-10000\$. Porovnej standardy v jednotlivých rodinách

4. Podpůrný materiál pro učitele

Nerovnost

- Jako synonymum můžeme uvést odlišnost či nestejnost
- Zjednodušeně můžeme porozumět jako nějaký rozdíl (bohatý x chudý)
- Nerovnost je opakem rovnosti, rovnost znamená, že dva lidé mají stejnou věc, nerovnost tedy nastane kdykoli se různí lidé nebo skupiny
- Na nerovnost může být pohlíženo z několika hledisek
 - o Pohlaví – stále více prohlubující se problém ve společnosti
 - o Vzdělání – gramotnost
 - o Ekonomická nerovnost – bohatí vs. chudí
 - o Sociokulturní
 - o Sociální
- Nerovnost je v současném světě stále větší problém a prohlubuje se
- Společnost bez nerovnosti je mýtus – minimálně v přístupu k hmotnému bohatství, moci či prestiži
- Může být aplikována na rozdíl mezi městem a venkovem nebo jádrem a periferií světa
- Z pohledu ekonomické nerovnosti
 - o Míra nerovnosti v množství bohatství
 - o Nerovnost v příjmu mezi jednotlivci dané společnosti
 - o Giniho koeficient – znázorňuje nerovnost bohatství mezi jednotlivci v jednotlivých zemí
 - o Je ve svém základním principu měřítkem chudoby, bohatství
- Cílem je upozornit na nerovnost mezi lidmi
- Po celé planetě žijí lidé extrémně bohatí a extrémně chudí

2.2 Vyučovací hodina – Migrace obyvatelstva

1. Příprava na vyučovací hodinu

Téma hodiny: Migrace obyvatelstva

Cíl hodiny: Žáci se seznámí se základní pojmy související s migrací a dokážou přemýšlet nad důvody a důsledky migrace

Dílčí cíle:

- Žák za pomoci konkrétních příkladů vysvětlí pojem migrace (uvede příklad vnitrostátní a mezinárodní migrace)
- Žák uvede příčiny migrace a s jejich pomocí vysvětlí rozdíl mezi migrací nucenou a migrací dobrovolnou

Výukové metody:

- Výklad s využití výukové prezentace
- Práce s pracovním listem
- Diskuze (situace z reálného života)

Cílová skupina: žáci 9. třídy ZŠ

Časová dotace: 45 minut

Průřezová témata:

- Výchova k občanství – Mezinárodní vztahy, globální svět – globalizace
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova

2. Postup práce

- Výuková prezentace (výklad učitele + aktivita pro žáky)
- Pracovní list se stromy (studenti jsou rozděleni do skupin, ve kterých pracují na tvorbě stromu migrace = brainstorming ve dvojicích)

Úvod hodiny: Učitel provede organizaci výuky (přivítání, zápis do třídní knihy) a studentům sdělí cíl dnešní hodiny. Navodí téma sdělením hlavní myšlenky. V úvodu hodiny dochází k prezentaci problematiky migrace – vysvětlení základních pojmů a souvislostí.

Hlavní myšlenka: Migrace je všude kolem nás. Kolikrát si ji neuvědomujeme, týká se lidí kolem nás, v naší rodině, našich známých, nebo někoho kdo zažil migraci či byl migrací ovlivněn.

Aktivita – Strom migrace

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: velké papíry a fixy

Učitel pro lepší představu na tabuli nakreslí velký strom v podobě:

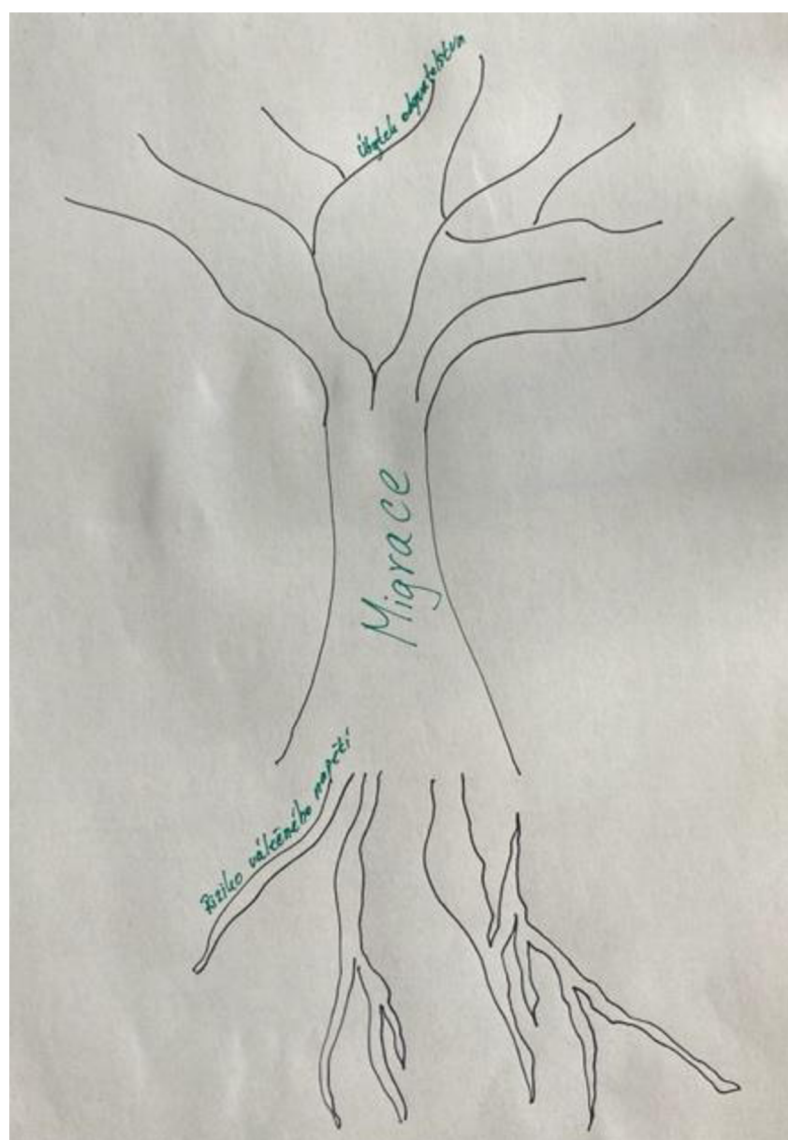
- Kmen – do kmenu se napíše téma stromu migrace = téma, které žáci zkoumají
- Kořeny – do těchto míst studenti vypisují důvody migrace, respektive odpovědi na otázku: „*Proč lidé migrují?*“
- Větve – na větve vypisují žáci dopady migrace – odpovědi na otázku: „*Co migrace způsobuje?*“ (Nutné vysvětlit, že to mohou být pozitivní i negativní dopady)

Postup: Učitel rozdělí studenty do skupin po 4 žácích. Sdělí jim, že budou ve skupinách vypracovávat velký papír strom migrace, který jim umožní podívat se na problém migrace komplexněji a v souvislostech. Učitel představí strom života (viz Obrázek 7) a vysvětlí postup. Každá skupina dostane velký papír a fixy a jejím úkolem bude vytvořit vlastní strom migrace. Studenti musí dát ve skupině dohromady čtyři důvody migrace, které

zapisuje na kořeny a čtyři možné dopady/důsledky migrace, které zaznamenává na větvě. U studentů v devátém ročníku může učitel chtít, aby studenti uváděli dopady migrace:

- Na lidi, kteří migrují (Příklad: Zisk práce a možnost uživit rodinu.)
- Na obyvatele zemí, kam lidé směřují (Příklad: Vyšší konkurence)

Učitel společně se studenty uvedou jednotlivé důvody a dopady migrace na velký společný strom, který bude charakterizovat migraci. Je potřeba poskytnout skupinám dostatek času na vypracování. Následuje společná reflexe, zpětná vazba, zopakování si důležitých pojmů.

Obrázek 8: Strom migrace (autor práce)

2.3 Vyučovací hodina – Migrace obyvatelstva II.

1. Příprava na vyučovací hodinu

Téma hodiny: Migrace obyvatelstva II.

Cíl hodiny: Aplikovat získané informace do pracovního listu z atlasu či webové aplikace *atlas.mapy.cz*

Dílčí cíle:

- Žák si uvědomuje význam informací o migraci obyvatelstva
- Žák uvede přírodní a socioekonomické aspekty migrace
- Žák rozlišuje pozitivní a negativní dopady migrace

Výukové metody:

- Výklad s využití výukové prezentace
- Práce s pracovním listem a aplikací atlas.mapy.cz
- Diskuze (situace z reálného života)

Cílová skupina: žáci 9. třídy ZŠ

Časová dotace: 45 minut

Průřezová témata:

- Výchova k občanství – Mezinárodní vztahy, globální svět – globalizace
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova

2. Postup práce

- **Výuková prezentace** (představení obsahu pracovního listu + aktivita pro žáky – přiřazování pojmů, otázky na znaky, které lze u migrace sledovat a přiřazení faktorů do skupiny pull/push).
- **Pracovní list** – V pracovním listu jsou úkoly k vyplnění:
 - o č. 1 – Studenti uvedou důvody, proč by se chtěli stěhovat z určité země a proč by v dané zemi zůstali (na základě push/pull faktorů). Dále se studenti pokusí o popsání typu migrace – jednorázová, dobrovolná, nucená, masová, individuální, plánovaná, neplánovaná
 - o č. 2 – Vysvětlení pojmů
 - o č. 3 – Studenti vypisují znaky, které lze u migrace sledovat, a jaké mezinárodní organizace se zabývají migrací
 - o č. 4 – Studenti mají za úkol definovat pojem migrační saldo a charakterizovat ho na příkladu 3 zemí, které si mohou libovolně vybrat ve srovnání s Českou republikou.
 - o č. 5 – Do mapy studenti vyznačí migrační proudy do Evropy (mohou využít *atlas.mapy.cz*)

3. Pracovní list – Migrace obyvatelstva II.

1) Z jakých důvodů byste se stěhovali, případně zůstali (využití pull a push faktorů). Dále napište, o jaký typ migrace se jedná.

2) Vysvětlete následující pojmy:

a. *Push faktor*

b. *Pull faktor*

c. *Migrace*

d. *Válečný uprchlík*

e. *Reminence*

3) Vypište organizace, které se zabývají migrací. A jaké znaky můžeme u migrace pozorovat?

4) Vysvětli, co znamená migrační saldo. Zaměř se na mapu světa, najdi země, ze kterých rodiny pochází na mapě (využij školní atlas světa, nebo atlas.mapy.cz) a zjisti jaké je migrační saldo v jednotlivých zemích. Pokus se odůvodnit, proč tomu tak je. Jednotlivé země vyznač na mapě světa.

Migrační saldo =

Pobřeží slonoviny

Indie

Keňa

Kolumbie

Česká republika

Obrázek 9: Slepá mapa světa (Mapa-sveta.com, 2014)

5) Do mapy vyznač hlavní migrační trasy do Evropy. (Můžeš využít atlas.mapy.cz)

Obrázek 10: Slepá mapa Evropy (skolnimapy.cz, 2017)

4. Podpůrný materiál pro učitele

Migrace

- Někdy označována jako mechanický pohyb obyvatelstva
- Stěhování = migrace (uvnitř státu/mimo stát)
- Neboli stěhování, které se pojí se změnou trvalého bydliště (Matušková a kol., 2014)
- Přesun jednotlivců, skupin v prostoru
- Společně s porodností a úmrtností se podílí na populačním vývoji
- Intenzita migrace se neustále mění (zvyšuje) – souvisí s ekonomickým rozvojem
- Migraci můžeme rozdělit podle délky trvání na krátkodobou, dlouhodobou, trvalou, opakovanou
- Podle důvodu na dobrovolnou, nucenou

Imigrace

- Proces, při kterém jednotlivci nebo skupiny lidí přicházejí do jiné země s úmyslem se tam usadit na delší dobu
- Hledají lepší pracovní příležitosti, vyšší kvalitu života, bezpečnější prostředí, politický azyl
- Imigrační politika a zákony se v jednotlivých zemích liší

Emigrace

- Vystěhování se, přestěhování se do jiného místa trvale nebo dočasně
- Může být dobrovolná nebo nucená (režim)
- Pokud emigrant vrátí do své země původu jedná se o REEMIGRACI

Vnitřní migrace

- Migrace uvnitř jednoho státu – mezi obcemi, městy, z obce do města

Vnější migrace (mezinárodní)

- Migrace do jiné země

- Vnější migrace do ČR – primárně z Ukrajiny, Vietnamu, Slovenska, Ruska
- Většinou probíhá stěhování do velkých měst z důvodu příležitostí

Migrační saldo

- Rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých obyvatel na daném území
- Může být označeno jako migrační přírůstek
- Čistá imigrace – kladné migrační saldo
- Čistá emigrace – záporné migrační saldo

Migrant

- Člověk, jež se stěhuje z jednoho místa na druhé z důvodu zlepšení svých životních podmínek
- Může se kdykoliv bezpečně vrátit do země

Uprchlík

- Člověk, který utíká ze země svého původu, jelikož má opodstatněné obavy
- Obavy mohou být rasové, náboženské, politické, národnostní podstaty
- Nemůže bezpečně setrvávat v místě svého bydliště
- Často zaměňován za migranta (důležité si uvědomit, že jejich důvody proč odcházejí z vlasti se liší)

Znaky migrace

- Můžeme sledovat velikost skupin migrantů, jejich věk, pohlaví, vzdělání, zaměstnání, národnost, směr migrace, migrační proudy, důvody a důsledky stěhování
- Můžeme sledovat, zda se jedná o svobodné či ženaté/vdané migranty to nám napovídá o tom, zda se za nimi bude někdo stěhovat či je pravděpodobnost menší

Push faktor

- Jedná se o faktory, které rozhodují o tom, že lidé opustí svou zemi původu
- Většinou se jedná o válečné konflikty, pronásledování, politická nestabilita země, nízká životní úroveň, nedostatek pracovních příležitostí

Pull faktor

- Faktory rozhodující, že se do jiné země někdo přestěhuje
- Ekonomická stabilita země, vysoká životní úroveň, pracovní příležitosti, bezpečí, dodržování lidských práv

Brain Drain

- V českém překladu odliv mozků
- Jedná se jednosměrnou migraci inteligence – což můžeme chápat jako úprk vysoce vzdělaných a kvalifikovaných lidí

Migrační pohyb

- Podle Matuškové a kol. (2014) může být migrační pohyb živelný/plánovaný, dobrovolný/vynucený, masový/individuální, jednorázový/na etapy

Vliv přírodních podmínek

- Změny klimatu, dlouhodobé sucho, riziko (časté) záplavy, sopečná činnost, zemětřesení

Vliv společenských podmínek

- Válečné konflikty, politické, etnické nepokoje, náboženské, ekonomické, politické pronásledování (Matušková a kol., 2014)

2.4 Vyučovací hodina – Fast Fashion a mezinárodní dělba práce

1. Příprava na vyučovací hodinu

Téma hodiny: Fast Fashion a mezinárodní dělba práce

Cíl hodiny: Žák porozumí konceptu Fast Fashion a mezinárodní dělbou práce.

Dílčí cíle:

- Žáci si uvědomuje ekologické důsledky tohoto druhu módy
- Žáci provedou sběr dat a zanesou je do tabulky
- Žáci na základě vypracované tabulky vytvoří koláčové grafy

Výukové metody:

- Výklad s využití výukové prezentace
- Práce s pracovním listem
- Diskuze (situace z reálného života)
- Skupinová práce – sběr dat/průzkum

Cílová skupina: žáci 9. třídy ZŠ

Časová dotace: 45 minut

Průřezová témata:

- Výchova k občanství – Mezinárodní vztahy, globální svět – globalizace
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Enviromentální výchova
- Mediální výchova

2. Postup práce

- **Výuková prezentace** (výklad učitele + aktivita pro žáky)
- **Pracovní list** (skupinová práce, kde se studenti věnují sběru dat, následně vyplňují pracovní list)

Úvod hodiny: Učitel provede organizaci výuky (přivítání, zápis do třídní knihy) a studentům sdělí cíl dnešní hodiny. Navodí téma sdělením hlavní myšlenky. V úvodu hodiny dochází k prezentaci problematiky pojmu Fast Fashion a mezinárodní dělba práce – vysvětlení těchto pojmů a souvislostí.

Hlavní myšlenka: Fast Fashion aneb móda v našem životě. V každodenním životě se setkáváme s obrovským množstvím kusů oblečení, které vidíme v obchodech, objednávané z e-shopů a zároveň máme ve skříni spoustu oblečení, které nenosíme.

Postup: Učitel nechá studenty na začátku hodiny pracovat samostatně, tak aby si každý zjistil, odkud pochází jeho oblečení, z jakého materiálu je vyroben. Následně probíhá společná skupinová práce, do které se zapojuje i učitel, který celou tuto část řídí, společně se studenty tak vytvoří podklady pro vypracování pracovního listu. Studenti pracují na svém pracovním listu samostatně, ale mohou si pomáhat ve dvojici. Studenti budou mít první dvě části stejné v celé třídě, poslední třetí bod se bude lišit, podle toho, kterou značku mají studenti na sobě.

3. Pracovní list

Odkud pochází naše oblečení?

Většina oblečení, které nosíme má evropský design. Ovšem výroba se odehrává za hranicemi Evropy. Tento pracovní list se snaží o objasnění cesty, odkud pochází oblečení, které máte na sobě.

1. Sběr dat:

Ve třídě proveďte průzkum. Každý zjistí, kde bylo vyrobeno oblečení, které má na sobě. Bude nás zajímat odkud pochází tričko, mikina/svetr, kalhoty. Dále budete zkoumat z jakého materiálu je daný kus vyroben (100% bavlna, 100% syntetické vlákno, směs přírodních a syntetických vláken). Pokud ve třídě nemáte daný kus oblečení, tak tuto hodnotu nebudeme zjišťovat. V případě, že je nutné zjistit odkud nebo z čeho je oblečení vyrobeno a musíte se obnažovat, v klidu se odeberte na toalety. Za pomoci učitele shrňte zjištěné údaje a zaznamenejte do tabulky. Výsledky, které získáte si následně zaznamenejte do svého pracovního listu.

Tabulka 1: Analýza vlastního oblečení (původ, materiál a cena)

	Mikina/svetr			Tričko			Kalhoty/sukně/šaty		
Země výroby									
Materiál (druh a %)									
Přibližná cena									

Tabulka 2: Výsledky analýzy oblečení ve třídě (materiál)

Materiál	100% bavlna	Syntetika	Směs	Nezjištěno	Celkem
Mikina/svetr					
Tričko					
Kalhoty/sukně/šaty					
%					

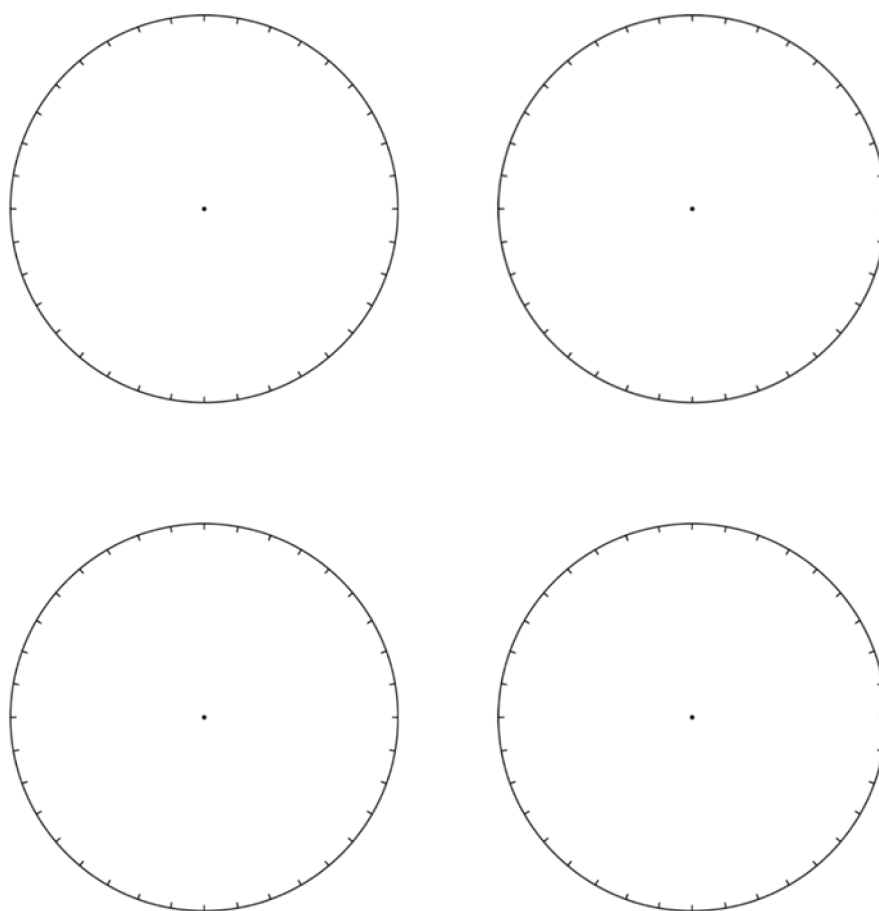
2. Výsledky, které jste získali a zanesli do tabulek nyní přeneste do grafu a vytvořte tak koláčový graf. Pro každou zemi si vyberte jednu barvu, kterou budete danou zem zobrazovat (př. žlutá – Bangladéš, modrá – Vietnam). Pokud byl počet zjištěných zemí příliš velký, můžete země, které se vyskytnou jen jednou, shrnout do kategorie ostatní.

Graf č. 1 – Země původu oblečení (mikina/svetr) – výsledky průzkumu v %

Graf č. 2 – Země původu oblečení (tričko) – výsledky průzkumu v %

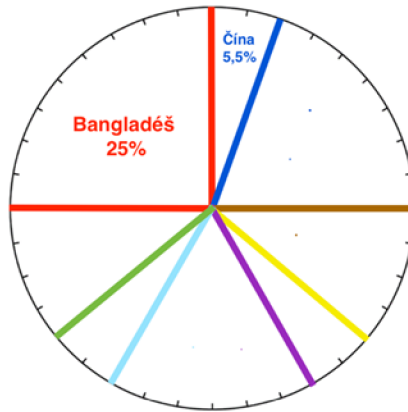
Graf č. 3 – Země původu oblečení (kalhoty/sukně/šaty) – výsledky průzkumu v %

Graf č. 4 – Využívaný materiál – výsledky průzkumu v %

Graf 3: Grafy výsledků průzkumu (autor práce)

Každý graf je rozdělen je na 36 dílků. 1 dílek odpovídá 10 stupňům, což znamená, že 1 % je 3,6 stupně. Při tvorbě grafu začínejte od nejmenších hodnot (doporučuji, abyste postupovali od nejmenších hodnot). Do výšeče vždy napiš slovní i číselné hodnoty viz příklad.

Graf 4: Příklad grafu – Země původu oblečení (mikina/svetr) – výsledky průzkumu v % (autor práce)

3. Všimněte si jakou máte značku svého oblečení. Do mapy světa zanešte, kde firma sídlí – použij Google vyhledávač. Zároveň vyznač země, ve kterých bylo tvé oblečení vyrobeno a uveď důvody, proč se tvé oblečení vyrábí v těchto zemích, a nikoliv v zemích, kde je místo sídla firmy. Pokud nemáš žádné značkové oblečení, podívej se, kde sídlí firmy Adidas, Reebok, Nike (zanes do mapy) a pokus se najít země, kde mají tyto firmy fabriky na výrobu oblečení (pro místo výroby si vyber pouze jednu firmu).

Obrázek 11: Slepá mapa světa (Mapa-sveta.com, 2014)

4. Podpůrný materiál pro učitele

Fast Fashion

- Jinými slovy můžeme charakterizovat jako rychlou módu
- Hlavní znaky
 - o Rychlá a levná výroba
 - o Lehce dostupná móda
- Vyrábí se velké množství oblečení bez ohledu na životní prostředí a pracovní podmínky zaměstnanců
- Převažuje kvantita nad kvalitou
- Vznik: módní značky přemístili svou výrobu do zemí třetího světa = nižší náklady na výrobu, vyšší zisk, větší možnost oslovení konečných zákazníků, pokud sníží svůj zisk

Příklad značek FF

- o H&M
- o C&A
- o Primark
- o Shein

Negativní dopady

- o Textilní odpad – ročně přibližně okolo 90 tun
- o Uvolnění metanu – skleníkový plyn
- o Barvení textilu má negativní dopad na znečištění vody
- o Polyester, jako jeden z materiálů je hlavním zdrojem mikroplastů
- o Degradace půdy a ekosystému – například u pěstování bavlny
- o Spotřeba velkého množství vody a energie

Mezinárodní dělba práce

- Můžeme ji porozumět jako určité formě spolupráce více subjektů (osob, firem)
- Jedná se o jeden z nejvýznamnějších geografických dopadů globalizace
- V různých regionech světa má odlišné dopady
 - o Ve vyspělých zemích světového jádra dochází k přemísťování výroby do rozvojových zemí, čímž dochází k deindustrializaci – ta má obrovský vliv na růst nezaměstnanosti
 - o V jádrových zemích se koncentrují ředitelství nadnárodních podniků, oddělení výzkumu a vývoje
 - o Země světové semiperiferie (NIZ) získávají rozvojové impulsy
 - o V zemích semiperiferie dochází k tomu, že nižší úrovně firemního řízení, pobočky nadnárodních společností se lokalizují v hlavních či největších městech těchto zemí
 - o Přímý dopad na tyto země z pohledu investic, nová pracovní místa, ekonomický rozvoj státu

Prostorová dimenze:

Rozděluje se na 3 části:

- o Jádro – jedná se o země, které ovládají světovou ekonomiku. Jsou to technicky vyspělé země, kde značná část investic jde o vývoje technologií
- o Semiperiferie – jde o státy NIZ (Nově industrializované země) – Malajsie, Indonésie, Thajsko atd. Země, které zprostředkovávají výrobu, jelikož mají levnou pracovní sílu, ale jsou na tom technologicky poměrně dobře.
- o Periferie – zaostalé státy s velmi slabou ekonomikou. Poskytují levnou pracovní sílu a své zdroje.

2.5 Vyučovací hodina – Bohatství a chudoba

1. Příprava na vyučovací hodinu

Téma hodiny: Bohatství a chudoba

Cíl hodiny: Žák dokáže svými vlastními slovy vysvětlit rozdíl mezi absolutní a relativní chudobou.

Dílčí cíle:

- Žák je schopen rozpoznat ekonomicky ohrožené oblasti světa a skupiny obyvatel
- Žák rozumí principu HDP a je schopen ho interpretovat

Výukové metody:

- Výklad a diskuse
- Práce s pracovním listem, video ukázka
- Diskuze (situace z reálného života), skupinová práce

Cílová skupina: žáci 9. třídy ZŠ

Časová dotace: 45 minut

Průřezová témata:

- Výchova k občanství
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Enviromentální výchova
- Mediální výchova

2. Postup práce

- **Výuková prezentace** (výklad učitele + aktivita pro žáky)
- **Pracovní list**

3. Pracovní list – Bohatství a chudoba

1) **Do textu doplň slova:** *relativní, absolutní 2x, potrava, bydlení, USD, chudobu, Švýcarsku, Keni*

_____ chudoba vyjadřuje stav, kdy člověk nemůže uspokojit své základní potřeby. Nejrozšířenějším způsobem měření _____ chudoby je tzv. hranice chudoby. Hranice vyjadřuje předěl mezi těmi, jejichž průměrné příjmy jsou dostatečné k uspokojení základních potřeb. Mezi základní potřeby patří _____ a _____. Za celosvětovou hranici chudoby označila Světová banka příjem dosahující 1,90 _____ na den. _____ je konceptem, který klade důraz, abychom na _____ nahlíželi v kontextu místa a společenských měřítek. Kdo je chudý ve _____ nemusí být chudý v _____, kde žije značná část obyvatel ve slumech.

2) **Co je to BigMac Index?**

3) **Vytvoř graf, ve kterém porovnáš země Švýcarsko, Kostariku, USA, Českou republiku, Slovensko, Taiwan, Vietnam v rámci BigMac Indexu. Přidej svůj komentář a popiš, co graf znázorňuje.**

4) **Co je to slum? Kde takový slum najdeš? Zkus ho popsat a napsat, alespoň 2 názvy a země kde se s nimi setkáš.**

5) Do mapy vyznač státy, u kterých si myslíš, že jsou na tom dobře z hlediska HDP (Hrubý domácí produkt).

Obrázek 12: Slepá mapa světa (Mapa-sveta.com, 2014)

6) Teď už víš, že Světová banka stanovila hranici chudoby na 1,90 USD/den (v přepočtu 50,- CZK). Kterých států se tato situace týká nejvíce a proč?

7) Spoj slova, která spolu souvisí.

Bernard Arnault

Keňa

Tesla

Amazon

LVMH

Microsoft

Slum

Bill

USA

Elon Musk

Chudoba

Geografická poloha

Jeff Bezos

Gattes

Kibera

4. Podpůrný materiál pro učitele

Bohatství a chudoba

- Pojmy, které nelze od sebe oddělovat, jelikož mají na sebe navzájem vliv
Bohatství

- Může být materiální podstaty nebo nemateriální
- Materiální bohatství – peníze, majetek, spotřební zboží, přírodní zdroje, suroviny
- Nemateriální bohatství – vzdělání, zdraví, kultura, umění a mezilidské vztahy
- V současné době se za nejrozšířenější způsob měření bohatství považují peníze
- Nejbohatší lidé světa: Bernard Arnault, Elon Musk, Jeff Bezos, Bill Gates

Chudoba

- Její vymezení je subjektivní, záleží na tom, kde člověk vyrůstá a jaké jsou jeho standardy
- Pro někoho znamená mít či nemít hlad, nejít na dovolenou nebo si nemůže koupit auto
- Souvisí s materiálním nedostatkem – ale je vnímána subjektivně a je těžké ji objektivně vymezit
- Rozdělujeme na absolutní a relativní

Absolutní chudoba = definována minimální příjem, zajištěním základních životních potřeb

O Lidé žijící na hranici chudoby žijí přibližně s 50 korunami na den

O Jejich hlavním cílem je pokrytí základních lidských potřeb

Relativní chudoba = používá se primárně v rozvinutých zemích

O Chudoba je poměřována podle toho kde lidé žijí – rodiny, které jsou bohaté např. v Afrických zemích, nemusejí být bohaté na jiném kontinentu (Amerika).

HDP – Hrubý domácí produkt

- Výukové video na youtube.com – HDP (Zachraň zeměpis) -
<https://www.youtube.com/watch?v=HbKE93iuHcU>

- V AJ – GDP = gross domestic product

- Nejčastější veličina pro měření ekonomické vyspělosti státu
- Peněžní hodnota všeho, co se za určité období v dané zemi vytvoří

PPP – Parita kupní síly

- V AJ – PPP = purchasing power parity
- Ukazatel cenových rozdílů v jednotlivých zemí
- Představuje poměr cen v národních měnách za stejné výrobky či služby v odlišných zemích
- Indikátor cenových rozdílů v jednotlivých zemí

HDI – Index lidského rozvoje

- Výukové video na youtube.com – HDI (Zachraň zeměpis) - <https://www.youtube.com/watch?v=O4vDxe5Nz4Q>
- Ukazatel životní úrovně
- Sleduje: Ekonomický rozvoj, Úroveň péče o lidské zdraví, Vzdělanost
- Čím je číslo vyšší (blíž k 1) tím je stát rozvinutější

Giniho index

- Měřítka příjmové nerovnosti na mezinárodní úrovni
- Porovnává příjmové postavení domácnosti s porovnáním s ostatními domácnostmi
- K zobrazení rozdělení bohatství se používá Lorenzova křivka

Příjmové kategorie

1. úroveň – do 2 dolarů na osobu na den
2. úroveň – do 8 dolarů na osobu na den
3. úroveň – do 32 dolarů na osobu na den
4. úroveň – 33 dolarů a více na osobu za den

Obrázek 13: Začarovaný kruh chudoby (Člověk v tísni, 2006)

2.6 Vyučovací hodina – Spravedlivý obchod se zaměřením na Fair Trade a Direct Trade

1. Příprava na vyučovací hodinu

Téma hodiny: Spravedlivý obchod se zaměřením na Fair Trade a Direct Trade

Cíl hodiny: Žák porozumí definici spravedlivého obchodu.

Dílčí cíle:

- Žák dokáže svými vlastními slovy popsat pojmy Fair Trade a Direct Trade
- Žák je schopen aplikovat základní principy Fair Trade
- Žák rozumí Direct Trade

Výukové metody:

- Výklad s výukovou prezentací
- Práce s pracovním listem
- Diskuze (situace z reálného života), skupinová práce

Cílová skupina: žáci 9. třídy ZŠ

Časová dotace: 45 minut

Průřezová témata:

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Enviromentální výchova
- Mediální výchova

2. Postup práce

- **Výuková prezentace** (výklad učitele + aktivita pro žáky)
- **Pracovní list**

3. Pracovní list

Spravedlivý obchod se zaměřením na Fair Trade a Direct Trade

1) Popiš vlastními slovy, co je to Fair Trade.

2) Nakresli Fair Trade známku a popiš svými slovy, co si pod tímto obrázkem vybavíš.

3) Jaké jsou v České republice Fair Trade výrobky?

4) Zamysli se nad tím, jaké jsou standardy Fair Trade (uved' alespoň 3 příklady)

5) Co znamená Direct Trade?

6) Vytvoř dvojice, ve kterých spojíš komoditu a zemi odkud komodita pochází. Do mapy světa zaznamenej země odkud pochází tyto komodity. Komodity: *káva, kakaové boby, banány, bavlna, cukrová třtina*. Země: *Indie, Nová Guinea, Kolumbie, Etiopie*.

Obrázek 14: Slepá mapa světa (Mapa-sveta.com, 2014)

7) **Znáš nějaké lokální označení pro potraviny?**

8) **Popiš, kdo všechno se podílí na dovozu výběrové kávy do evropských pražírén.**

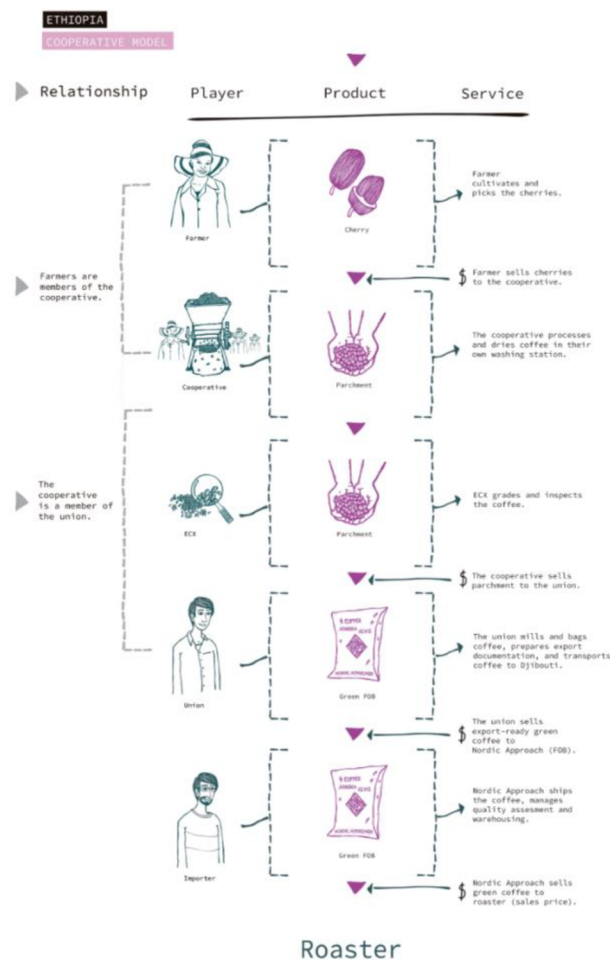
4. Podpůrný materiál pro učitele

Fair Trade

- Jednoduše o Fair Trade – ČT EDU – vzdělávací video -
<https://edu.ceskatelevize.cz/video/2744-fair-trade>
- Je definován jako spravedlivý obchod
- Obchod založený na partnerství
- Certifikace zboží splňující standardy:
 - o Sociální
 - o Ekonomické
 - o Ekologické
- Hlavním cílem je přímá a účinná podpora pěstitelů z rozvojových zemí – Afrika, Asie, Latinská Amerika
- Hlavní FT komodity – káva, cukrová třtina, kakaové boby, banány, bavlna
- Hlavní principy:
 - o Spravedlivá cena
 - o Zákaz dětské práce
 - o Důstojné pracovní podmínky
 - o Rozvoj komunit
 - o Enviromentální udržitelnost
 - o Dlouhodobé obchodní vztahy
 - o Kontrolované využívání pesticidů
- Výukové video na youtube.com – Fair Trade naživo (13 minut) -
<https://www.youtube.com/watch?v=8SMXLt7m3O4>

Direct Trade

- Charakterizován jako přímý obchod
- Obchod, který je nejčastěji uzavírán s kávou
- Snaha o dlouhodobé partnerství mezi pražírnou a farmářem
- Důstojnější podmínky než u Fair Trade
- Kvalita úrody se odráží na tom, kolik si farmář vydělá
- Problematika na kávové farmě tkví na základě, že farmář musí každý den vyplácet své sběrače
- Přímý obchod bývá často zprostředkován přes importéry
 - o Nordic Approach, Kafferäven, The Coffee Quest

Obrázek 15: Průběh cesty kávy z farmy v Etiopii do pražírny (Nordicapproach, 2014)

2.7 Vyhodnocení ověřených témat ve výuce na ZŠ

Nad rámec stanovených cílů práce jsem ověřil funkčnost navržených pracovních listů, které v následujících řádcích shrnu.

Cílem práce bylo rozvíjet geografické myšlení pomocí připravených vyučovacích hodin. Ověřování bylo uskutečněno ve školním roce 2023/2024 na Základní škole Tusarova na Praze 7.

Z navržených témat byly všechny ověřeny ve výuce v devátém ročníku v předmětu geografie. Všechna témata byla odučena autorem práce v osmi vyučovacích hodinách, přestože podle mého plánu se mělo jednat pouze o hodin šest. Pro vyšší kvalitu hodin, bych příště volil méně témat a více času na výuku, kam bych zařadil více interaktivních částí hodin. Po provedení navrženého tematického celku z geografie pro žáky devátých tříd a analýze zpětné vazby od žáků i z vlastního pozorování jsem dospěl k několika zásadním poznatkům, které by měly být zohledněny pro budoucí výuku.

V rámci zajištění výsledků k diplomové práci, jsem se dostal k možnosti odučit tematický celek, který měl za cíl podpořit geografické myšlení na tématu nerovnosti. Počáteční hodiny ukázaly, že žáci neodpovídali úrovni, kterou jsem předpokládal, a že některé z plánovaných aktivit a výukových cílů jsou pro ně příliš náročné. Tato situace mě vybídla ke změně výuky a přístupu k žákům.

První vyučovací hodina vedla k zamyšlení, zda požadavky na žáky nebyly příliš vysoké. Informovanost a vědomosti žáků nebyly dostačující, a proto jsem se musel v hodinách více věnovat výkladu, seznamování s novými pojmy a vysvětlení jejich charakteristiky. Z mého subjektivního pohledu je zařazování složitějších tematických bloků výhodné ve třídách, tehdy má-li učitel předchozí zkušenosti s žáky a je obeznámen jejich vědomostní úrovní. To mu umožňuje efektivně připravit žáky na náročnější typ výuky. Během výuky jsem si uvědomoval důležitost motivace žáků, která u některých žáků byla nízká.

Druhá vyučovací hodina navazovala na první probírané téma. Myslel jsem, že téma *migrace* bude žákům blízké a hodina tak bude mít spád. Bohužel jsem se hodně zmýlil, téma bylo pro žáky složité. A z toho důvodu jsem tuto hodinu musel pojmut lehce jinak a rozdělit ji do dvou hodin. První část byla hodně seznamovací a společně jsme se snažili zjistit, co kdo zná a jaké má znalosti o migraci. V druhé části jsme již přešli k pracovnímu

listu, který byl pro některé žáky velmi náročný. Vzhledem k náročnosti jsem dospěl k závěru, že pracovní list může být vypracován ve dvojici.

Třetí téma se týkalo Fast fashionu, Z mého pohledu se jednalo o velmi dobrou hodinu, která nebyla příliš náročná. Po úvodní seznamovací části s tématem, jsme se přesunuli k praktické, a to získávání výsledků. Každý žák zaznamenal získané výsledky, o které jsme se společně podělili a udělali z nich výsledky našeho měření. Poté co jsme všichni měli jednotné výsledky docházelo k zanesení dat do tabulek a následné vytvoření koláčových grafů. Opět jsem asi zvolil náročnou metodu zakreslení dat do grafu, jelikož spousta žáků měla problémy s jejich zaznamenáním. V závěru hodinu se všem žákům povedlo vytvořit grafy a získat podvědomí o tom, odkud pochází jejich oblečení.

Čtvrté navržené téma, bylo jedním z těch lehčích, alespoň co se zpětné vazby od žáků týkalo. I zde vzhledem k náročnosti tématu a časové dotaci, jsem zvolil práci ve dvojici, kde docházelo ke kooperaci mezi žáky. Pokud jsme se bavili o pojmech bohatství a chudoba, tak téměř každý žák měl svůj vlastní názor, definici a za mě osobně je škoda, že mě v tu chvíli nenapadlo, aby každý žák zanesl do pracovního listu svou vlastní definici a chápání těchto pojmů.

V posledním navrženém tématu jsme se dotkli tématu spravedlivého obchodu. Po zhlédnutí videí následovala aktivizační část hodiny. V rámci představy toho, co je spravedlivé a není jsme si vytvořili pár jednoduchých scén, ve kterých se žáci aktivně zapojovali a sami posuzovali co je a není spravedlivý obchod. Dostávali jsme se do diskuzí, proč je právě tohle spravedlivé a proč ne, zároveň navrhovali možná řešení. Během debaty s žáky jsme zjistili, že spousta z nich má doma výrobky zmíněného způsobu obchodu. Jelikož hodina měla jiný průběh než bylo naplánováno, na vypracování pracovního listu z důvodu náročnosti nezbyl čas a žáci si tak pracovní list odnesli domů, kde ho samostatně či podporou rodičů nebo sourozenců vypracovali.

2.7.1 Analýza výsledků

Pro celkové zhodnocení svých výstupů jsem zvolil na konci hodiny diskuzi k tématu, abych se dokázal lépe seznámit s pocity žáků, které v nich zanechaly dané hodiny. Z rozhovorů bylo patrné, že pro některé žáky, byly informace nové, jiní je již znali a orientovali se v tématu.

Někteří z žáků prokázali, že jsou lepší v pochopení složitých geografických konceptů, ovšem většina žáků měla potíže uchopit a propojit teoretické informace s praktickými příklady.

Náročnost obsahu způsobila u některých žáků pokles motivace. Nastavená úroveň jim bránila v aktivní účasti na diskuzi či v praktických aktivitách. Zpětná vazba od studentů byla pro autora velice důležitá, část žáku ocenila snahu o globální témata ve výuce, avšak vyjádřili potřebu lepšího rozložení informací. Možná by tomu napomohlo i více podpurných materiálů, které bych žákům mohl poskytnout a větší časová dotace.

2.7.2 Jak postupovat příště?

Zjednodušení materiálu může být jednou z cest. Pracovní materiály bych tak přepracoval, poskytl více vizuálních pomůcek a praktických příkladů k lepší ilustraci komplexních témat.

Zavést do hodiny více interaktivních a skupinových aktivit, které by měly podpořit lepší zapojení studentů a umožnit praktické aplikace teoretických konceptů.

Cílem těchto příprav konkrétních vyučovacích hodin je zlepšit pedagogický přístup a zvýšit efektivitu vzdělávacího procesu, čímž se posílí schopnost žáků analyzovat a reflektovat globální nerovnosti. Důraz by měl být kladen na postupné začleňování náročnějších témat do výuky. Zároveň je patrné, že takovýto tematický blok nemá smysl vyučovat, pokud ve třídě strávíte takové malé množství času. Proto je důležité si žáky postupně připravovat na náročná témata.

Pracovní listy z výuky jsou uvedeny v přílohách.

Závěr

Hlavním cílem bylo vytvořit výukové materiály a hodiny, které budou napomáhat rozvoji geografického myšlení na tématech nerovnosti. Bohužel, musím konstatovat, že práce stoprocentně nenaplnila cíl, který jsem na začátku stanovil, a hodiny musely být zjednodušeny a primárními výstupy bylo vypracování pracovního listu. Přestože jsem navrhnul výukový materiál, mohl být lépe zpracován, tak abych měl možnost vyzkoušet více výukových metod. Bohužel jsem na základě první hodiny svá rozhodnutí pozměnil, abych měl i výsledky, které mi k tématům a způsobům hodiny pomohou dát zpětnou vazbu. V hodinách jsem hodně využíval diskuzi na závěr probíraných témat.

V kapitole geografického myšlení byla analyzována odborná literatura, která byla klíčová při tvorbě hodin a primárně se jednalo o cizojazyčný zdroj. Během práce s texty jsem narazil na dvě roviny GM, které jsem blíže popsal a pokusil se je i shrnout svými vlastními slovy.

Současný svět je stále více vzájemně propojený na globální úrovni. Lokální události tak mají často dopady, které přesahují mezinárodní hranice. Z tohoto důvodu je klíčové, aby výuka zeměpisu na základních školách neopomíjela témata podporující geografické myšlení a zvažování příčin a důsledků globálních událostí. Využití moderních technologií a online zdrojů výrazně obohacuje a zefektivňuje tento vzdělávací proces, umožňuje snadnější přístup k informacím a podporuje interaktivní formu výuky.

Tato práce využívala i do značné míry aplikaci Dollar Street, atlas.mapy.cz a vyhledávání informací na internetu. Zásluhou velké databáze fotografií, krátkých videí, popisu a zveřejněním příjmu domácností celého světa, máme neomezenou fantazii, jak můžeme tuto aplikaci využít pro různá témata ve výuce. Za pomoci aplikace atlas.mapy.cz si můžeme zobrazit mapu světa s různými tématy, jako je např. HDP, HDI Index, BigMac Index atd. Veškeré vizuálie jsou nedílnou součástí geografické výuky. Kromě toho, že napomáhají k dokreslení určitého tématu, mohou žáky nabádat k přemýšlení a formulování vlastních názorů a závěrů. Globální témata a částečné využívání různých webových aplikací je a bude, podle mého subjektivního názoru, důležitou součástí geografického vzdělávání. Je nesmírně důležité do výuky geografie zahrnovat výuku o aktuálních problémech, čímž dochází ke zpestření výuky. Takovým tématem v této práci byla výuka Fast Fashion. Po odučení FF se začaly na internetu objevovat články, ve kterých se snažila Francie zabránit tomuto trendu.

Seznam literatury

- BECK, U., 2007. *Co je to globalizace?: omyly a odpovědi*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-123-9.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D., 2002. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0384-5.
- EASTO, J., WILLHOFF, A., 2018. *Manuál pro milovníka kávy: jak si doma připravit tu nejlepší craft kávu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0640-0.
- GEIST, B., 1992. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing. ISBN 80-85605-28-7.
- GIDDENS, A., 1998. *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-62-1.
- JANDOUREK, J., 2007. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-269-0.
- JANDOUREK, J., 2003. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-749-3.
- JONES, M., LAMBERT, D., eds., 2018. *Debates in Geography Education*. London: Routledge. ISBN 978-11-3867-258-1.
- KOSCHIN, F., 2005. *Demografie poprvé*. Praha: VŠE. ISBN 80-245-0859-1.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V., 2003. *Výukové metody*. Brno: Paido. ISBN: 80-7315-039-5.
- MAREŠ, P., 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-61-3.
- MASSEY, D., 1993. *Power-geometry and a progressive sense of a place*. In: BIRD, J., CURTIS, B., PUTNAM, T., ROBERTSON, G., TICKNER, L., eds. *Mapping the Futures: Local Cultures, Global Change*. 1. vyd. London: Routledge, s. 59–69. ISBN 9780415070188.
- MORGAN, J., 2013. *What do we mean by thinking geographically?* In: LAMBERT, D., JONES, M., eds. *Debates in Geography Education*. 2 vyd. Abingdon: Routledge, s. 13–145. ISBN 9781138672581.

- MORGAN, J., 2018. *Are we thinking geographically?* In: LAMBERT, D., JONES, M., eds. *Debates in Geography Education*. 2 vyd. Abingdon: Routledge, s. 287–297. ISBN 9781138672581.
- MÜLLEROVÁ, L., 2000. *Řízení kurikula*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. ISBN 80-7044-316-2.
- NOVOTNÁ, E., 2008. *Základy sociologie*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2396-9.
- ODEKON, M., 2006. *Encyklopedia of world poverty*. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications. ISBN 1412918073.
- PALÁT, M., 2013. *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing. ISBN 978-80-7418-161-0.
- PAVLÍK, Z., KALIBOVÁ K., 2005. *Mnohojazyčný demografický slovník: český svazek*. 2. aktual. vyd. Praha: Česká demografická společnost. ISBN 80-239-4864-4.
- PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, H., 1996. *Velký sociologický slovník. I, A-O*. Praha: Karolinum., ISBN 80-7184-311-3.
- PORSCHÉ, S., 2019. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. ISBN 978-80-7394-751-4.
- PRŮCHA, J., WALTROVÁ, E., MAREŠ, J., 2001. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-579-2.
- RANSOM, D.: *Fair trade*. Brno: Doplněk, 2011. Společensko-ekologická edice. ISBN 978-80-7239-258-2.
- ROBEJŠEK, P., 2006. *Svět viděný z Řípu: zahraniční politika pro každého z nás*. Praha: Alfa Publishing. ISBN 80-86851-55-9.
- ROLNÝ, I., LACINA, L., 2008. *Globalizace, etika, ekonomika*. 3. rozš. vyd. Ostrava: Key Publishing. ISBN 978-80-87071-62-5.
- ROSLING, H., ROSLING, O., ROSLING RÖNNLUND, A., 2018. *Faktomluva: deset důvodů, proč se mýlíme v pohledu na svět – a proč jsou věci lepší, než vypadají*. Jan Melvil Publishing. ISBN: 978-80-7555-056-9.

RYDVALOVÁ, P., RYDVAL, J., 2007. *Outsourcing ve firmě: průvodce pro manažera s tipy pro české prostředí*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1807-8.

SADLER, P., 2010. *Sustainable growth in a post-scarcity worldconsumption, demand, and the poverty penalty*. Burlington: VT: Gower. ISBN 9780566091599.

SEKOT, A., 2002. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-021-2.

SKALKOVÁ, J., 2007. *Obecná didaktika*. 2. rozš. a aktual. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-6981-3

Standart: *standing for the art of coffee*, 2017, vol. 3, no. 8. ISSN 1339-8210.

ŠTEFANOVIČ, J., GREISINGER, J., 1985. *Psychologie*. 1.vydání. Praha: Avicenum.

TOMEŠ, I., 2018. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5.

Seznam elektronických zdrojů

ACEMOGLU, D., JOHNSON, S., ROBINSON, J. A., 2001. *Reversal of Fortune: Geography and Institutions in the Making of Modern World Income Distribution*. NBER Working Paper Series [online], no. 8460, p. 83 [vid. 2023-11-05]. Dostupné z: <https://ideas.repec.org/p/nbr/nberwo/8460.html>

ANGELES, L., 2005. *Income Inequality and Colonialism. Discussion Paper Series* [online], no. 066, p. 32 [vid. 2023-11-06]. Dostupné z: <https://hummedia.manchester.ac.uk/schools/soas/economics/discussionpapers/EDP-0543.pdf>

ANON, 2024. *Co je Fairtrade?* In: Fairtrade [online]. [vid. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://fairtrade.cz/fairtrade/co-je-fairtrade/>

ANON, 2024. *Direct Trade coffee*. In: ethicalcoffee.net [online]. [vid. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://www.ethicalcoffee.net/direct.html>

BOHÁČEK, T., ŘEZNÍČKOVÁ, D., 2010. Čtení fotografií optikou geografa. [online]. *Geografické rozhledy*. 19., č. 4. [vid. 2024-06-03]. Dostupné z: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/603/pdf>

BONDS, M. A., KEENAN, D. C., ROHANI, P., SACHS, J. D., 2010. *Poverty trap formed by the ecology of infectious diseases. Proceedings of the Royal Society* [online], vol. 277, no. 1685, pp. 1185-1192 [vid. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://royalsocietypublishing.org/doi/full/10.1098/rspb.2009.1778>

BROŽOVÁ, K., 2020. *Ekonomický migrant, nelegální uprchlík, cizinec? Opravdu používáme a známe správné názvosloví?* In: clovekvtsni.cz [online]. 2020-04-14 [vid. 2023-09-23]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/ekonomicky-migrant-nelegalni-uprchlik-cizinec-4588gp>

ČERVENÝ, P., 2006. *Možnosti výuky zeměpisu v rámci RVP ZV*. In: Metodický portál RVP [online]. 2006-03-21 [vid. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/502/moznosti-vyuky-zemepisu-v-ramci-rvp-zv.html>

FAIRTRADE INTERNATIONAL, 2012. *Annual Report 2011–2012* [online]. Aktualizováno 2012-09-04 [vid. 2023-11-02]. Dostupné z: https://files.fairtrade.net/publications/2011-12_FI_AnnualReport.pdf

FRONTEX, 2024. *European Commission. Migration and Home Affairs: Migration* [online]. [vid. 2024-03-03]. Dostupné z: <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-map/>

FRONTEX, 2021. *Migratory Map* [online]. [vid. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-map/>

GREIG, A., HULME, D., TURNER, M., 2007. *Challenging Global Inequality: Development Theory and Practice in the 21st century. Academy of Management Perspectives* [online], vol. 22, no. 1, pp. 70–72 [vid. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/27747436>

HERINK, J., 2004. *Ke koncepci vzdělávacího oboru Zeměpis (Geografie) v RVP ZV*. In: Metodický portál RVP [online]. 2004-09-01 [vid. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/79/ke-koncepci-vzdelavaciho-oboru-zemepis-geografie-v-rvp-zv.html/>

HOKROVÁ, M., TÁBORSKÁ, S., eds., 2008. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají* [online]. 2. aktual. vyd. Praha: Člověk v tísni. [vid. 2024-02-03]. ISBN 978-80-86961-55-2. Dostupné z: https://cloud.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/globalni_problemy_a_rozvojova_spoluprace.pdf

CHASE-DUNN, CH., KAWANO, Y., BREWER, B. D., 2000. *Trade Globalization since 1795. American Sociological Review* [online], roč. 65, č. 1 [vid. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/paper/Trade-Globalization-since-1795%3A-Waves-of-in-the-Chase-Dunn-Kawano/a36d49b269819dbfed63c358d63e22695aa28fb8>

IMF Staff, 2000. *Globalization: Threat or Opportunity?* In: International Monetary Fund [online]. 2000-04-12 [vid. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm#II>

JO, I., BEDNARZ, S. W., 2014. *Developing pre-service teachers' pedagogical content knowledge for teaching spatial thinking through geography. Journal of Geography in Higher Education* Volume [online], vol. 38, no. 2, pp. 301–313 [vid. 2024-03-07]. ISSN 1466-1845. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/262578060_Developing_pre-service_teachers'_pedagogical_content_knowledge_for_teaching_spatial_thinking_through_geography

KUČERA, Z., 2018. *Obraz není jen zobrazení, obraz je také předmět*. [online]. Geografické rozhledy. 28., č. 2. [vid. 2024-06-03]. Dostupné z: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/2847/pdf>

KYTLICOVÁ, D., 2021. *Fast Fashion ?!* [online]. Liberec. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta umění a architektury. [vid. 2024-06-03]. Dostupné z: <https://dspace.tul.cz/server/api/core/bitstreams/aeba0edf-c44c-4c67-80e0-e459d562eb2a/content>

LNĚNIČKA, L., 2011 *Globalizace a její geografický rozměr*. In: LNĚNIČKA, L. Vybrané texty z politické geografie. Multimediální elektronický výukový materiál [online]. 2. aktual. vyd. Brno: Masarykova univerzita, s. 71–77. [vid. 2024-04-21].

ISBN 978-80-210-5645-9. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pdf/ps11/polgeo/web/pages/globalizace.html>.

MACEK, Z., 1984. *Obraz jako didaktický prostředek*. [online]. Pedagogika. [vid. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://pages.pdf.cuni.cz/pedagogika/?p=4896>

MŠMT, 2017. *RVP pro základní vzdělávání*. In: Národní ústav pro vzdělávání [online]. [vid. 2021-06-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

NATALE, F., MIGALI, S., MÜNZ, R., 2018. *Many more to come? Migration from and within Africa* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union [vid. 2024-03-07]. ISBN 978-92-79-79363-9. Dostupné z: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC110703>

NILSSON, S., BLADH, G., 2020. *Going digital? Geography education in Swedish secondary school*. *Nordidactica: Journal of Humanities and Social Science Education* [online], vol. 10, no. 2020:4, pp. 115–141 [vid. 2024-03-07]. ISSN 2000-9879. Dostupné z: <https://journals.lub.lu.se/nordidactica/article/view/22346>

PORSCHÉ, S., 2019. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace* [online]. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální

fakulta [vid. 2024-03-07]. ISBN 978-80-7394-751-4. Dostupné z: <https://publi.cz/download/publication/950?online=1>

POTTER, R., CONWAY, D., EVANS, R., LLOYD-EVANS, S., 2012. *Key concepts in development geography*. [online]. Los Angeles: SAGE Publications, [vid. 2024-03-07]. ISBN 9781473914834. Dostupné z: <https://doi.org/10.4135/9781473914834>

SIRONI, A. C. B., EMMANUEL, M., eds., 2019. *International Migration Law No. 34 – Glossary on Migration* [online]. Geneva: International Organization for Migration. [vid. 2024-03-03]. ISSN 1813-2278. Dostupné z: <https://www.iom.int/glossary-migration-2019>

SMITH, V. B., 1945. *High School Geography and Geographic Thinking*. *The Journal of Geography* [online], vol. 44, no. 6, pp. 232–238 [vid. 2024-03-07]. ISSN 1752-6868. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00221344508986469>

SOUČEK, J., 2020. *Geografické aspekty spravedlivého obchodu s kávou* [online]. Liberec. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. [vid. 2024-06-03]. Dostupné z: <https://dspace.tul.cz/server/api/core/bitstreams/809af063-f5fc-45ab-992c-93e1cd5d49f0/content>

TORADO, M. P., SMITH, S. C., 2009, *Economic Development* [online]. 9. vyd. Harlow: Pearson Education Limited. [vid. 2024-03-07]. Dostupné z: https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/F5v9e6_Economic%20Development-2020.pdf

TZB-INFO, 2024. *Facility management*. In: tzb-info.cz [online]. [vid. 09-03-2024]. Dostupné z: <https://www.tzb-info.cz/facility-management>

UHLENWINKEL, A., 2013. *Spatial Thinking or Thinking Geographically? On the Importance of Avoiding Maps without Meaning*. *GI Forum*, 1, pp. 294–305, [vid. 2023-11-06]. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/69f9/2bad9c65a54c7ce19d5bd46400e97fe8516f.pdf>

ŘEZNIČKOVÁ, D., 2010. Vizuální gramotnost: intelektuální pseudoproblém, anebo nutná výbava každého z nás? [online]. *Geografické rozhledy*. 19., č. 4. [vid. 2024-06-03]. Dostupné z: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/600/pdf>

VAN DER SCHEE, J., VANKAN, L., LEAT, D., 2003. *The International Challenge of More Thinking Through Geography. International Research in Geographical and Environmental Education* [online], vol. 12, no. 4, pp. 330–334[vid. 2024-03-07]. ISSN 1747-7611. Dostupné z:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10382040308667545>

Webové stránky

OSN - <https://osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/1-vymytichudobu-ve-vsech-jejich-formach-vsude-na-svete/>

Statista.com - <https://www.statista.com/statistics/274326/big-mac-index-global-prices-for-a-big-mac/>

Statista.com - <https://www.statista.com/chart/13672/burgernomics-the-price-of-a-big-mac-in-global-comparison/>

weforum.org - <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2023/>

pcr.se - <https://www.pcr.uu.se/research/UCDP/>

CIA - <https://web.archive.org/web/20100605003047/https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/docs/notesanddefs.html?countryName=Indonesia&countryCode=id®ionCode=eas#2004>

The Good Trade - <https://www.thegoodtrade.com/features/what-is-fast-fashion/>

Gao.gov - <https://www.gao.gov/assets/hrd-88-130br.pdf>

Seznam zdrojů obrázků a grafů

Obrázek 1: *Geografické myšlení*. Online. Metodický portál RVP. 2013. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/17203/POZNAVANI-A-POZNANI-VE-VYUCECESKEHO->. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 2: POKORNÁ, A (2015). *Geografie obyvatelstva a sídel*. Online, Výukový text. Brno: MUNI. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/oizgs/Vyukove_materialy.pdf. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 3: COBAN, L. (2010) *World trade*. Online. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:World_trade_map.PNG. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 4: *Burgernomics*. Online. Statista. Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/13672/burgernomics-the-price-of-a-big-mac-in-global-comparison/>. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 5: Dollar Street. Gapminder. Online. Dostupné z: <https://www.gapminder.org/dollar-street>

Obrázek 6.: autor práce

Obrázek 7: BEDRUNKA, O. (2024) *Mapa světové migrace*. Online, Bakalářská práce. Olomouc: UPOL, 2024. Dostupné z: <https://www.geoinformatics.upol.cz/dprace/bakalarske/bedrunka21/analyzy/digitalni.html>. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 8: autor práce

Obrázek 9: *Slepá mapa světa*. Online. In: Mapa světa. 2014. Dostupné z: <https://www.mapa-sveta.com/img/slepa-mapa.jpg>. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 10: *Mapa Evropy*. Online. In: Školní mapy. 2017. Dostupné z: https://skolnimapy.cz/wp-content/uploads/OM_Evropa_017M-e.pdf. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 11: *Slepá mapa světa*. Online. In: Mapa světa. 2014. Dostupné z: <https://www.mapa-sveta.com/img/slepa-mapa.jpg>. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 12: *Slepá mapa světa*. Online. In: Mapa světa. 2014. Dostupné z: <https://www.mapa-sveta.com/img/slepa-mapa.jpg>. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 13: *Začarovaný kruh chudoby*. Online. In: Člověk v tísní. 2006. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1062/file/019-bohou-a-d-a-proti-chudob-.pdf>. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 14: *Slepá mapa světa*. Online. In: Mapa světa. 2014. Dostupné z: <https://www.mapa-sveta.com/img/slepa-mapa.jpg>. [cit. 2024-07-08].

Obrázek 15: *Cooperative model*. Online. In: Nordicapproach. 2006. Dostupné z: <https://nordicapproach.no/wp-content/uploads/2021/03/cooperative-model.png>. [cit. 2024-07-08].

Graf 1: *Nejbohatší lidé světa 2023*. Online. Forbes. Dostupné z: https://forbes.cz/lists/nejbohatsi-lide-sveta-2023/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwk6SwBhDPArisAJ59GwdJsPEvok_oFifZ9C-7Z7qTS8df14MikiC6MwQsmFqKYXHtIMPO0CYaAhcWEALw_wcB. [cit. 2024-07-08].

Graf 2: *Výroční zpráva 2022*. Online. Fairtraide. Roč. 2020. Dostupné z: https://fairtrade.cz/wp-content/uploads/2023/09/VYROCNI_ZPRAVA_CZ_2022_ONLINE.pdf. [cit. 2024-07-08].

Graf 3: autor práce

Graf 4: autor práce

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Vyplněný pracovní list (1. hodina)

Příloha č. 2 – Vyplněný pracovní list (2. hodina)

Příloha č. 3 – Vyplněný pracovní list (3. hodina)

Příloha č. 4 – Vyplněný pracovní list (4. hodina)

Příloha č. 5 – Vyplněný pracovní list (5. hodina)

Přílohy

Příloha č. 1 – Vyplněný pracovní list (1. hodina)

2. Vyberte si dvě rodiny, o kterých jste četli a mezi sebou je porovnejte.

Jméno rodiny	Země původu	Finanční příjem (\$)	Finanční příjem (CZK)	Počet dětí	Dům/byt
FOFANA	ZOBZEEI SLOMOVNY	42 \$	995	6	Dům
M	KENIA JIŽNÍ SÚDÁN	47 \$	1114	4	Dům

3. V aplikaci Dollar Street si najdi tři rodiny z různých zemí, které budeš mezi sebou porovnávat. První zemi si najdi v rozpětí 0-100\$, druhou zemi v rozmezí 101-2000\$ a poslední zemi mezi 2001-10000\$. Porovnej standarty v jednotlivých rodinách.

KENIA - Rodina NK, 62 \$/měsíc, 5 dětí, původ ze SÚDÁNU
jednoduchý přístřešek, všude plechový střechy, záchod, koupelna
nechtěl bych tam žít

SRI LANKA - 1964 \$/měsíc, 5 dospělých, 2 děti, čistý, hezký bydlení, děti mají školku
- vypadá to dobře, podobně jako v ČR

INDIE - nemají děti, 6606 \$/měsíc, hodně bohatí, luxusní život, Audi auto
- telefony - Apple, klimatizace, božený gauce, kuchyň je krásná

Příloha č. 2 – Vyplněný pracovní list (2. hodina)

Pracovní list – Migrace obyvatelstva

- 1) Z jakých důvodů byste se stěhovali, případně zůstali (využití „pull“ a „push“ faktorů). Dále napište, o jaký typ migrace se jedná.

válka, špatná politická situace, málo práce u nás, nedoceníma kvalita - push

lepší pracovní podmínky, dodržení lidských práv - pull
vnější - mimo stát, vnitřní - uvnitř státu

- 2) Vysvětlete následující pojmy:

a. Push faktor - faktory které člověka se odštěkují ze státu

b. Pull faktor - faktory které ovlivní je se se do nějakého státu
místějíjíjí

c. Migrace - stěhování jednotlivců nebo skupin
- dobrovolná, nucená

d. Válečný uprchlík - uprchlík z války, válečných konfliktů

e. Reminence

- 3) Vypište organizace, které se zabývají migrací. A jaké znaky můžeme u migrace pozorovat?

Amnesty International, ADRA, OSN, UNICEF

Znaky - velikost skupin, věk, pohlaví, vzdělání, směr, proudy
- jistě mají rodiny

- 4) Vysvětli, co znamená migrační saldo. Zaměř se na mapu světa, najdi země, ze kterých rodiny pochází na mapě (využij školní atlas světa, nebo atlas.mapy.cz) a zjisti jaké je migrační saldo v jednotlivých zemích. Pokus se odůvodnit, proč tomu tak je. Jednotlivé země vyznač na mapě světa.

Migrační saldo – rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vysídlovaných obyvatel v dané zemi

Pobřeží slonoviny 1,2 migrantů / 1000 obyvatel / rok

Indie 0 migrantů / 1000 obyvatel / rok

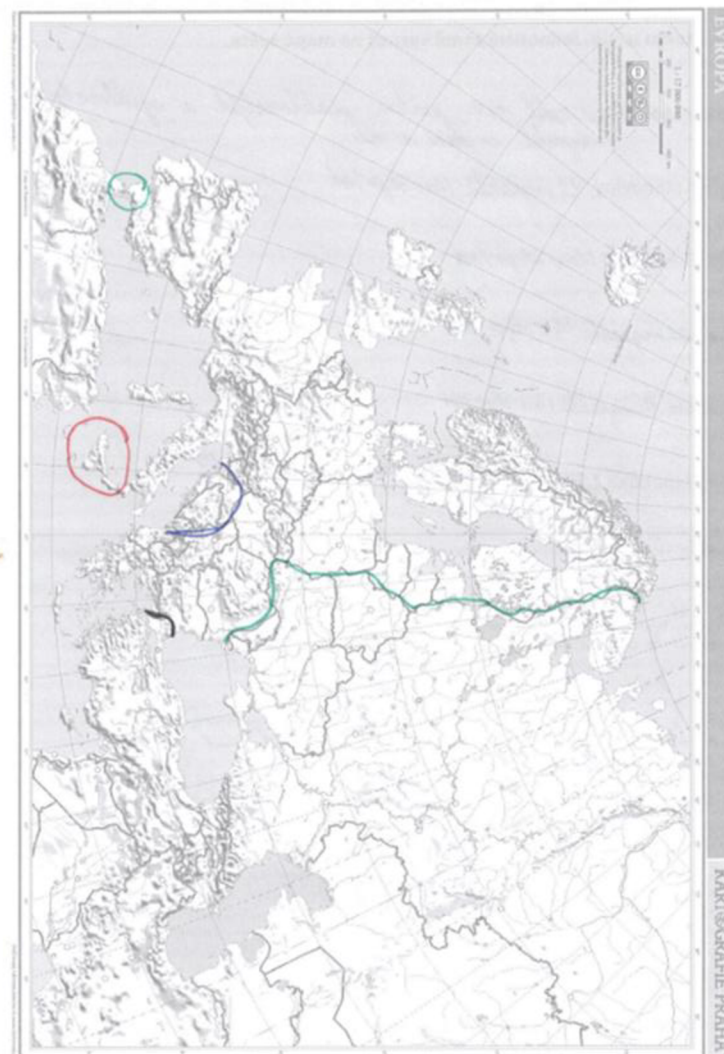
Keňa -0,2 migrantů / 1000 obyvatel / rok

Kolumbie -0,6 migrantů / 1000 obyvatel / rok

Česká republika 2,3 migrantů / 1000 obyvatel / rok *mínus přic*

- 5) Do mapy vyznač hlavní migrační trasy do Evropy. (Můžeš využít atlas.mapy.cz)

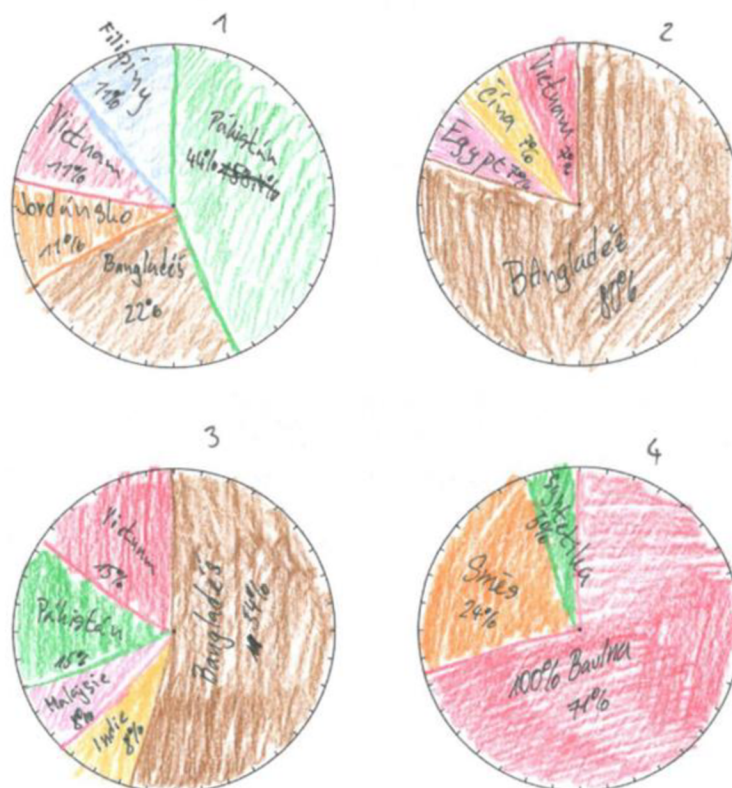
Příloha č. 3 – Vyplněný pracovní list (3. hodina)

Tabulka 2: Výsledky průzkumu ve třídě - země původu oblečení

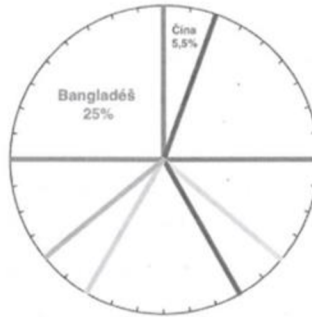
Mikina/svetr			Tričko			Kalhoty		
Země	ks	%	Země	ks	%	Země	ks	%
Pákistán	4	44,4	Bangladéš	12	80	Malajsie	1	8
Filipíny	1	11,1	Egypt	1	6,6	Bangladéš	7	54
Vietnam	1	11,1	Vietnam	1	6,6	Indie	1	8
Jordánsko	1	11,1	Čína	1	6,6	Vietnam	2	15
Bangladéš	2	22,2				Pákistán	2	15
Celkem	9	100	Celkem	15	100	Celkem	13	100

Tabulka 3: Výsledky průzkumu ve třídě - použitý materiál

	100% bavlna	Syntetika	Směs	Nezjištěno	Celkem
Počet (ks)	26	2	9	/	37
%	71	5	24	/	100

Obrázek 2: Grafy výsledků průzkumu

Obrázek 3: Příklad grafu - Země původu oblečení (mikina/svetr) – výsledky průzkumu v %

3. Všimněte si jakou máte značku svého oblečení. Do mapy světa zaneste, kde firma sídlí – použij Google vyhledávač. Zároveň vyznač země, ve kterých bylo tvé oblečení vyrobeno a uveď důvody, proč se tvé oblečení vyrábí v těchto zemích, a nikoliv v zemích, kde je místo sídla firmy. Pokud nemáš žádné značkové oblečení, podívej se, kde sídlí firmy Adidas, Reebok, Nike (zanes do mapy) a pokus se najít země, kde mají tyto firmy fabriky na výrobu oblečení (pro místo výroby si vyber pouze jednu firmu).

Obrázek 4: Slepá mapa světa, Dostupné z: <https://www.mapa-sveta.com/img/slepa-mapa.jpg>

Příloha č. 4 – Vyplněný pracovní list (4. hodina)

Pracovní list – Bohatství a chudoba

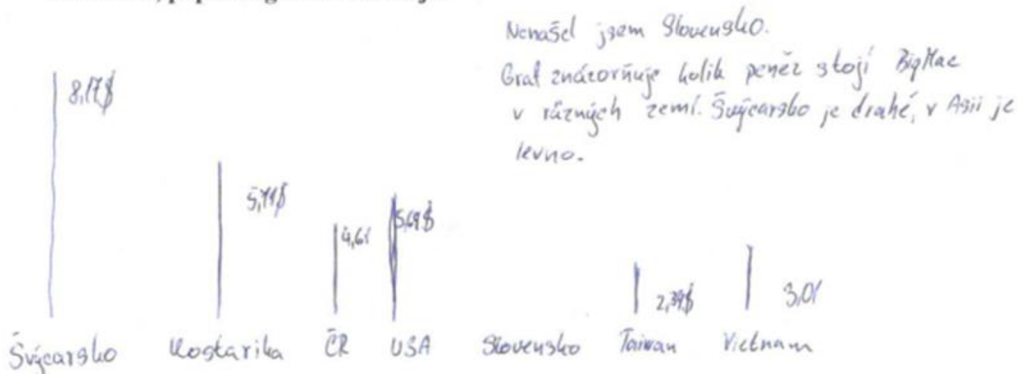
- 1) Do textu doplň slova: relativní, absolutní 2x, potrava, bydlení, USD, chudobu, Švýcarsku, Keni

Absolutní chudoba vyjadřuje stav, kdy člověk nemůže uspokojit své základní potřeby. Nejrozšířenějším způsobem měření absolutní chudoby je tzv. hranice chudoby. Hranice vyjadřuje předěl mezi těmi, jejichž průměrné příjmy jsou dostatečné k uspokojení základních potřeb. Mezi základní potřeby patří potrava a bydlení. Za celosvětovou hranici chudoby označila Světová banka příjem dosahující 1,90 USD na den. Relativní je konceptem, který klade důraz, abychom na chudobu nahlíželi v kontextu místa a společenských měřítek. Kdo je chudý ve Švýcarsku nemusí být chudý v Keni, kde žije značná část obyvatel ve slumech.

- 2) Co je to BigMac Index?

Vkazuje kolik peněz potřebujeme v rozdílných zemích, abychom si koupili BigMac.
Např. USA - 2\$, Etiopie - 6\$

- 3) Vytvoř graf, ve kterém porovnáš země Švýcarsko, Kostariku, USA, Českou republiku, Slovensko, Taiwan, Vietnam v rámci BigMac Indexu. Přidej svůj komentář, popiš co graf znázorňuje.

- 4) Co je to slum? Kde takový slum najdeš? Zkus ho popsat a napsat, alespoň 2 názvy a země kde se s nimi setkáš.

Chudinská čtvrť, kalové chatrče, nelegálně postavené mekání se na předvošti, ale i na sídlišťích, hlavně Afrika (Kenia, Etiopie), Asie, Latinská Amer.

Ubera

- 5) Do mapy vyznač státy, u kterých si myslíš, že jsou na tom dobře z hlediska HDP (Hrubý domácí produkt).

Obrázek 5: Slepá mapa světa II., Dostupné z: <https://www.mapa-sveta.com/img/slepa-mapa.jpg>

- 6) Teď už víš, že Světová banka stanovila hranici chudoby na 1,90 USD/den (v přepočtu 50,- CZK). Kterých států se tato situace týká nejvíce a proč?

*Africké státy - Kongo, Súdán, Čad, Gabon, Nigérie
Surinam, Hongko*

- 7) Spoj slova, která spolu souvisí.

Bernard Arnault	Kena	Testá
Amazon	LVMH	Stum
Bíll	USA	Chudoba
Geografická poloha	Jeff Bezos	Gättes
		Kibera

Příloha č. 5 – Vyplněný pracovní list (5. hodina)

Pracovní list

Spravedlivý obchod se zaměřením na „Fair Trade“ a „Direct Trade“

1) Popiš vlastními slovy co je to „Fair Trade“?

Spravedlivý obchod, který klade důraz na standardy

2) Nakresli „Fair Trade“ známku a popiš svými slovy co si pod tímto obrázkem vybavíš?

jing jang
člověk

3) Jaké jsou v České republice „Fair Trade“ výrobky?

Čokoláda, káva, banány
Výrobky z čokolády (ovsenky)

4) Zamysli se nad tím, jaké jsou standardy „Fair Trade“ (3)

Spravedlivá cena, zákaz dětské práce, dlouhodobý obchod

5) Co znamená „Direct Trade“?

Přímý obchod, kdy farmáři prodávají suroviny přímo výrobci

- 6) Vytvoř dvojice, ve kterých spojíš komoditu a zemi odkud komodita pochází. Do mapy světa zaznamenej země odkud pochází tyto komodity. Komodity: káva, kakaové boby, banány, bavlna, cukrová třtina. Země: Indie, Nová Guinea, Kolumbie, Etiopie.

Obrázek 6: Slepá mapa světa, Dostupné z: <https://www.mapa-sveta.com/img/slepa-mapa.jpg>

- 7) Znáš nějaké lokální označení pro potraviny?

Regionální potravina

- 8) Popiš, kdo všechno se podílí na dovozu výběrové kávy do evropských pražírén.

Farmáři, producenti, dopravci